

TÜRKİYE'DE BİR SOSYAL DEVLET UYGULAMASI OLARAK SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMAYI TEŞVİK FONU

Mehmet Gök*

Herhangi bir sosyal güvenceye sahip olmayan, kendilerine biraz destek sağlanınca içinde buldukları kötü koşullardan kurtularak topluma faydalı hale gelebilecek durumda olan tüm Türk vatandaşlarının tespiti ve desteklenmesi amacıyla merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Başbakanlığı döneminde 1986 yılında 3294 sayılı kanunla Merkez Bankası nezdinde Başbakanlık Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve bu fona bağlı olarak İl ve İlçelerde halk arasında kısaca Fak-Fuk Fon diye tabir edilen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kurulmuştur.

1997 Yılı sonu itibariyle baktığımız zaman fonun toplam gelirlerinin yaklaşık olarak 125.5 trilyon civarında olduğunu, bu rakamında birçok bakanlığın yıllık bütçesinden daha fazla olduğunu görüyoruz. Fonun gelir kaynaklarının nelerden ibaret olduğunun kanunda açıkça gösterilmiş olmasına rağmen, giderlerinin kanunun aksine zaman zaman ana hesap kalemi olarak arttığını görüyoruz. Özellikle bütçeye yapılan kesintilerin oransal artışı, zaman zaman hükümet krizlerine neden olacak tarzda tartışmalara sebep olmuştur.

Kurulduğu günden buyana faaliyetlerini kapsamını genişleterek sürdüren ve zaman zaman da amaç dışı alanlarda faaliyette bulunan Fon ve Vakıflarla ilgili bu çalışmamızda , Yasal çerçeve, Faaliyetler, Gelirler ve Giderler ana başlıkları altında incelemeye çalışacağız.

I-GENEL OLARAK

Toplumumuzda sosyal alanda yardımlaşmayı ve dayanışmayı teşvik eden örf adet ve gelenekler asırlardır mevcuttur ve uygulanmaktadır. Pratik hayattaki bu uygulamalar etkinliğini bugünde farklı araçları ve imkanları kullanarak sürdürmektedir.

Cumhuriyet döneminde sosyal yardımlaşmayı öngören faaliyetler daha organize bir hale getirilmiş ve bu amaca yönelik muhtelif yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bir çok dernek ve vakfın yanında geniş teşkilatlı kurumlar kurularak bunlara yönelik cazip teşvik uygulamaları getirilmiştir. Bu niteliklere sahip kuruluşlara Kızılay Derneği, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu, Altmış beş Yaşın üzerindeki yaşlılara

* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İ.İ.B.F. Araştırma Görevlisi ve Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi

ve özürllülere yardım sağlayan yardım faaliyetleri ve sosyal amaçlı diğer dernekler örnek olarak gösterilebilir.

Yukarda saydığımız sosyal yardım amaçlı bu kuruluşlara ilave olarak 14.06.1986 tarihinde yürürlüğe giren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kurulmuştur. Bu kanunun amacı şöyle ifade edilmiştir :”Fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne surette olursa olsun Türkiye’ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek.,sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir.” Şeklinde ifade edilmiştir. 3294 sayılı kanunda açıkça ifade edilen amaç, zamanla çeşitli kanunlarla,yönetmeliklerle Fonun görev ve sorumlulukları arttırılmıştır.

Yukarda yer verdiğimiz amaçta belirtilen hedeflere ulaşmak için her ay periyodik olarak, gelişmişlik düzeyleri, nüfus sayısı, desteklenebilecek projelerin sayısı vb. kriterler göz önünde bulundurularak yardımlar yapılarak bu yöndeki çalışmalar yasal amaca uygun olarak sürdürülmektedir. Yurtdışından gelen ve yurt içinde muhtaç durumda bulunan binlerce öğrenciye burs verilmektedir. Ayrıca yine öğrencilere hitaben yurtlar inşa edilmekte ve işletilmektedir. 1997 yılı sonu itibariyle 285 yurdun inşaatı tamamlanmış olup, 10 yurdun inşaatı ise sürdürülmektedir¹.

Yine bu yasaya uygun olarak sosyal güvenlikten yoksun olan muhtaç kişilerin ilaç ve tedavi giderleri karşılanmakta, doğal afetlerden zarar görenlerin zararları, Terörle mücadele yasasına göre terörden zarar görenlerin zararları hemen telafi edilmekte, özürllüler için destek programları uygulanmakta, bunlara yönelik olarak iştirme cihazı, tekerlekli sandalye alımı vb. faaliyetler icra edilmektedir.

Fakir fukaranın iş bulmak ,çalışmak ve üretim yapmak amacıyla geliştirmiş oldukları seracılık, arıcılık, halıcılık vb. projelere il ve ilçelerde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla kaynak aktarılarak destek olunarak işsiz güçsüz fakat üretime katılabilecek durumda bulunan kişilerin istihdama ve istihsale katılmalarına yardımcı olunmaktadır.

Terör ve tabi zorluklar nedeniyle il ve ilçe merkezlerinde görülen işsizlik ve yoksulluğu önlemeye yönelik olarak aşevleri açılarak buralardaki insanların yiyecek ihtiyaçları kısmen de olsa karşılanmaya çalışılmaktadır.

Faaliyet türü olarak kısa kısa belirtmeye çalıştığımız bu icraatlar il ve ilçelerde sayıları 930’u bulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kanalıyla ifa edilmeye çalışılmaktadır².

¹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu 1997 Yılı Raporu, s.II.

² Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu 1997 Yılı Raporu, s.II.

Genel olarak baktığımız zaman **fonun gelirleri:**

- Diğer fonlardan yapılan aktarmalar,
- Orman Emvali satış hasılatı,
- Trafik para cezalarının yarısı,
- Gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinden tahsil edilen %4'lük ek kesinti,
- TRT reklam gelirlerinden aktarılan %30'luk kısım,
- Akaryakıt tüketim vergisinden alınan %0.002'lik pay,
- Diğer gelirler(Faiz gelirleri,döviz gelirleri,bağışlar vb.) ve
- Geçmiş yıl gelirlerinden oluşmaktadır.

Fonun giderleri ise şu kalemlerden oluşmaktadır:

- Genel bütçeye yapılan aktarmalar,
- Diğer fonlara yapılan aktarmalar,
- Sağlık Bakanlığına yapılan aktarmalar,
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına yapılan aktarmalar ve
- Geçmiş yıl giderlerinden oluşmaktadır.

Yukarda madde madde başlıklar halinde yer verdiğimiz gelir ve gider kalemlerindeki rakamsal gelişmeleri kuruluşundan bugüne yıllar itibariyle tek tek incelemeye çalışacağız.

Fon hizmetleri, merkezde Başbakanlık nezdinde oluşturulan fon sekreterliği kanalıyla, taşrada ise illerde Valinin, ilçeler de ise Kaymakamın başkanlığında oluşturulan mütevelli heyetler kanalıyla yerine getirilmektedir.

Kuruluş yılını müteakip birkaç yıl kanunda öngörülen amaçlara yönelik olarak çalışmalarını sürdüren fon uygulamasının zamanla amaç dışına çıkarak amaca uygun olmayan projelere kaynak aktardığı, bazı ilçe ve illerde içme suyu çalışmalarına, sağlık ocağı inşaatına,devlet hastaneleri ve sağlık ocaklarına tıbbi cihaz alımı vb. amaç dışı faaliyetlere girdiği görülmektedir.

Bu gibi amaç dışı uygulamaların bir takım yasal boşluklardan kaynaklandığı bilinmekle birlikte, siyasi vb. rant kaynağı olarak faydalanma ve fonda toplanan kaynakların miktar olarak fazlalığı bu alanda yetkili olanların her zaman iştahlarını kabartmış ve kabartmaya devam etmektedir. Bu sebeple de her zaman amaç dışı harcamalara rastlanmaktadır.

II-YASAL ÇERÇEVE

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonuyla ilgili Yasal çerçeveye baktığımız zaman başta 1982 tarihli Anayasa, Kanunlar, Bakanlar Kurulu Kararları, Yönetmelikler ve Başbakanlık Genelgelerini görmemiz mümkündür. Şimdi bu yasal çerçeveyi tek tek inceleyelim.

1-1982 Anayasası

Devletin sosyal barışı ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla, sosyal ve ekonomik hayata aktif şekilde katılarak ,bir takım sosyo-ekonomik tedbirleri uygulamaya koyması olarak nitelenebilecek olan sosyal devlet ilkesi, Anayasanın , devletin temel nitelikleri arasında gördüğü esasların başında gelmektedir. "1924 Anayasasının 1937'de geçirdiği değişiklikle, Devletin nitelikleri arasında halkçılık ve devletçilik gibi sosyal devletle ilişkili sayılabilecek ilkeleri de saymış olmakla beraber, sosyal devlet ne sadece halkçılığa ne de devletçiliğe indirgenebilir."³

Anayasamız daha genel esasların ifade edildiği ilk maddelerinden ikinci maddede "Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir." Esasına yer verilmiştir.

Sosyal güvenlik hakkının düzenlendiği 60. Maddede de : "Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet ,bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar." ilkesi getirilmiştir.

Yine Anayasamızın 61. Maddesinde şöyle bir düzenlemeye yer verilmiştir: "Devlet harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malul ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yarasır bir hayat seviyesi sağlar.

Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır.

Yaşlılar, Devletçe korunur. Yaşlılara devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir.

Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.

Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar ve kurdurur."

Bu anayasal hükümlerden de kolayca anlaşılacağı üzere, bizzat devletin kendisinin dar gelirli durumda olan, yardıma ihtiyacı olan kimselere yardım etmekle yükümlü kılınmıştır ve bu amaçla devletin gerekli teşkilatı kuracağı da belirtilmiştir.

Yukarda metinlerine yer verdiğimiz maddelerin gerekçelerine bakınca, ikinci maddede geçen "sosyal devlet" in kişilere yalnızca klasik anlamdaki hürriyetleri sağlamakla yetinmeyip aynı zamanda onlara insan olarak yaşamaları için zaruri olan maddi ihtiyaçları da karşılamayı da görev bilen devlettir. Bütün toplum kesimleri için refah sağlamayı kendisine amaç edinen zamanımızın modern refah devleti, ekonomik olarak çeşitli zorluklar içinde bulunan , özellikle yaptıkları iş açısından başkalarına tabi olan çalışanları, her türlü dar gelirli ve yoksulları himaye etmek durumundadır. Bu sayede hem sadece klasik hakları

³ ÖZBUDUN, Ergun, Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yay., Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Ankara-1998.s.22

sağlayan devlet olmaktan çıkacak, hem de geniş insan kitlelerinin refaha kavuşmaları sayesinde daha verimli olmaları hedefine ulaşmış olacaktır⁴.

60. Madde de ifade edilen sosyal güvenlik hakkı herkesin temel haklarından. Dolayısıyla herkesin yarını , yani geleceğidir. Bu amaçla gerekli teşkilat yapısını teşekkül ettirmek devletin görevleri arasındadır. Kanunda yer verilen "Herkes" ibaresiyle toplumun bütün kesimleri ifade edilmektedir. Bu sebeple toplumda mevcut olan ve yardıma muhtaç durumda bulunan bütün bireyler de bu madde anlamında yasal güvence altındadır. Devlet onlar içinde gerekli teşkilatları kurmak ve zamanın gereklerine göre reorganize etmek durumundadır.

61. maddede bazı toplum kesimleri-ki bu insanlar toplum için fedakarlıkta bulunan kimselerdir- açıkça zikredilmektedir. Bunlar şehitlerin geride kalanlarına ve gazilerle onların ailelerinin ve toplum için fedakarlıkta bulunan insanlar toplum tarafından güvence kapsamına alınmışlardır. Devlet, sakatların işyerlerinde çalıştırılmalarını temin etmekle, onlarla ilgili bazı yasal muafiyetler getirmekle ve onların rehabilitasyonu ile ilgili gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Ayrıca yaşlılarla ilgili bir takım hakların tanınması, onlara çeşitli kolaylıkların getirilmesi, huzurevi vb. mekanlarda korunmaları da sosyal güvenlik sorumluluğunun bir parçasıdır. Ayrıca bu ve benzeri hizmetlerin zamanın gereklerine göre düzenlenerek devlet tarafından karşılanması da devlet için bir hedef, aynı zamanda Anayasal bir zorunluluk olarak belirlenmiş durumdadır.

"Sosyal devlet, genellikle, vatandaşların sosyal durumlarıyla,refahlarıyla ilgilenen, onlara asgari bir yaşama düzeyi sağlamayı ödev bilen devlet" diye tanımlanmaktadır. Bu tanım batı toplumlarında "welfare state" diye tabir edilen ve Türkçe'ye "refah devleti" diye çevrilen ifadeden pek farklı değildir. Bu kavram devlet olarak farklı politikalar da güdülse, sosyal güvenlik kanunları, sigorta ve benzeri önlemler yoluyla kendi insanlarına asgari bir yaşama düzeyi sağlamaya çalışan devletler için kullanılmaktadır⁵.

Bir devletin sosyal devlet olup olmamasını Anayasada ekonomik ve sosyal hak olarak ifade edilen esasların gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesi yada gerçekleştirme derecesi belirler. Fakat sosyal devlet, yalnız bunları sağlamakla yetinen, vatandaşlarının sosyal durumlarıyla ilgilenip onlara asgari bir yaşama düzeyi sağlayan devlet olarak tanımlamak, esas olarak bir devleti "sosyal devlet" yapan en önemli noktayı hesaba katmamak demektir. Bu temel esas ise çalışanların devlet sistemi içerisindeki yeri ve ağırlığıdır⁶.

⁴ ÖZER,A.,Gerekçeli ve 1961 Anayasası İle Mukayeseli 1982 Anayasası, Kamu-İş Yay., Ankara-1996,s.41.

⁵ SOYSAL,M., 100 Soruda Anayasanın Anlamı, Gerçek Yay., Ankara-1987,s.231.

⁶ SOYSAL,s.233-234.

Ayrıca devlet , sosyal güvenliği sağlayacak önlemleri alıp, gerekli örgütleri kurarak “harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle malulleri ve gazileri korumak, sakatlarla yaşlılara yardım etmek, korunmaya muhtaç çocukları topluma kazandırmak, yabancı ülkelerde çalışan vatandaşların aile birliğini, çocuklarının eğitimini ve anavatanla bağlarının korunmasını sağlamak” görevlerini de Anayasayla kendi üzerine almıştı.

Ekonomik açıdan bakınca sosyal devlet, ekonomik müdahaleler devleti olarak tanımlansa da , temelde bu müdahalelerin amacının toplumsal eşitlik ve kişisel anlamda gelişmeye katkı anlamına gelmesi, sosyal devlet anlayışını ortaya çıkarmaktadır. Devletin sosyal sorunlar karşısında daha etkin bir rol almaya başlaması, bu amaçla yeni sosyal politika önlemleri uygulamaya koyması, devletin “sosyal devlet” ya da “refah devleti” olarak nitelendirilmesine ve böylece yeni bir anlayışın ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Bu amaca yönelik olarak geliştirilen politikaların tümüne, yani tedbirler bütününe “sosyal politika” tedbirleri denmektedir. “İşte sosyal politika, genel olarak , tüm sosyal hak ve özgürlükleri yaşama geçirme amacını taşıyan önlem ve politikaların tümünü içeren bir politika olmaktadır. Sosyal politikanın kapsam ve gelişimi sosyal hakların gelişimi doğrultusunda olmakta, bu gelişim bugün de sürmektedir.”⁷

Anayasamızın temel hükümleri arasında sayılan ve amir hüküm olarak temel belirleyici bir hüküm olarak, yukarıda yer verdiğimiz hükümler Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve benzeri sosyal yardım ve sosyal hizmetlerle ilgili kurumsallaşmaların temel dayanak noktası olmuştur.

2-Kanunlar

Burada yer vereceğimiz temel kanun 3294 sayılı kanundur. Ancak uygulamada belirleyici olan ve bu kanunla ilgili olan diğer kanunlara da burada yer vermeyi düşünüyoruz.

2.1-3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu:

3294 sayılı Kanun 29.5.1986 tarihinde kabul edilmiş olup,14.6.1986 Cumartesi günü 19134 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Toplam 12 maddeden oluşmaktadır.

Kanunun 1. Maddesinde bu kanunun amacı: “Bu kanunun amacı ; fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlara yardım etmek ve sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir.” şeklinde ifade edilmektedir.

Kanunun kimleri kapsamına aldığı da 2. maddede şu şekilde hüküm altına alınmıştır: “ Fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan, kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almayan (2022 sayılı kanuna göre aylık alan kişiler dahil) vatandaşlar ile geçici

⁷ KORAY/TOPÇUOĞLU,M./A.,Sosyal Politika,Ezgi Kitabevi Yay.,Bursa-1995,s.35

olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkanı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişiler bu kanun kapsamı içindedir". Kanunda öngörülen hizmetleri yerine getirmek amacıyla Başbakanlığa bağlı ve T. C. Merkez Bankası nezdinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kurulmuştur(Md. 3).

Fonun gelirlerinin ne olduğu kanunun 4. Maddesinde tek tek sayılmıştır. Buna göre:

- a-Kanun ve kararnamelerle kurulu bulunan ve kurulacak olan fonlardan Bakanlar Kurulu Kararıyla %10'a kadar aktarılacak miktardan,
- b-Bütçeye konulacak ödeneklerden,
- c-Orman emvali satış hasılatından aktarılacak %5'lik miktardan,
- d-Trafik para cezası hasılatının yarısından,
- e-Yıllık beyanname veren Gelir ve Kurumlar vergisi mükelleflerinin, hesaplanan gelir veya kurumlar vergisine ilave olarak ödeyecekleri "1'lik miktardan,
- f-TRT reklam gelirlerinden aktarılacak %30'luk miktardan,
- g-Petrol ürünlerinin satışlarından her kg. için kesilecek 1'er liradan(bu miktarı beş katına kadar arttırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir),
- h-Her nevi bağış ve yardımlardan,
- ı-Diğer gelirlerden oluşur.

C bendinde ifade edilen gelir kalemi olan, orman emvali satış hasılatından aktarılacak olan %5'lik kesintiler,4122 sayılı kanunun 15. Maddesinin c bendinde yapılan değişiklik uyarınca 26.7.1995 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak kaldırılmıştır.

G bendinde ifade edilen "Petrol ürünlerinin satışlarından her kg. için kesilecek 1'er liradan" hükmü 3571 sayılı kanunun 16. Maddesi c bendi ile kaldırılmıştır. Bunun yerine 5.8.1994 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan 29.7.1994/5796 sayılı kararnamenin eki gereğince "Akaryakıt Tüketim Vergisi Hasılatının %0.02'si" fon gelirlerine dahil edilmiştir.

Gelir kalemleri gereğince fon için yapılan kesinti ve tahsilatlar ,"tahsil veya aktarmayı takip eden ayın en geç 15'ine kadar T. C. Merkez Bankası nezdindeki fon hesabına yatırılmak zorundadır"(md.4).

Vergi daireleri ve saymanlıklarca tahsil edilen fona ait paralar, tahsilatın yapıldığı ayı takip eden ayın sonuna kadar Maliye Bakanlığı'nca belirlenecek esaslara göre T. C. Merkez Bankası nezdindeki fon hesabına gönderilir(md.4).

Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun çalışma usul ve esaslarıyla toplanacak kaynakların İl ve İlçe merkezlerinde kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına nasıl dağıtılacağı çıkarılacak bir yönetmelikle tespit edilmektedir(md.5).

Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun denetimi Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu tarafından yapılmaktadır(md.6).

Fonda toplanan kaynakların kanunun amacına uygun olarak fon kapsamına giren kimselere dağıtılması İl ve İlçelerde kurulacak olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kanalıyla yerine getirilir(md.7).

Mülki idare amirleri vakıfların doğal başkanıdır. Mülki idare amirleri dışında illerde belediye başkanı,emniyet müdürü, defterdar, milli eğitim gençlik ve spor il müdürü ve müftüden oluşur. İlçelerde ise belediye başkanı, ilçe emniyet üst görevlisi,malmüdürü, milli eğitim gençlik ve spor ilçe müdürü, sağlık ve sosyal yardım Bakanlığı ilçe üst görevlisi ve müftü vakfın mütevelli heyetini oluşturmaktadırlar. Her faaliyet dönemi için o mahaldeki hayırsever vatandaşlar arasından valinin seçeceği üç kişi de vakıfların mütevelli heyetinde görev alırlar(md.7). Daha sonra yapılan bir değişiklikle Sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu il müdürü de illerde mütevelli heyetine dahil edilmiştir.

Vakıf senetleri o mahaldeki en büyük mülki Amir tarafından, Medeni Kanundaki hükümlere göre tescil ettirilmektedir(md.7).

Vakıfların hangi gelirlerden meydana geleceği de yine kanunda açık bir şekilde belirtilmiştir. Buna göre:

a-Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan aktarılabacak miktarlar,

b-Mahalli idare bütçelerinden ayrılacak %2'lik paylar,

c-Her çeşit fitre,zekat,kurban derisi ve bağırsak yardımları,

d-İşletme ve iştiraklerden elde edilecek gelirler ve

e-Diğer gelirlerden meydana gelir(md.8).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı teşvik fonu ve Sosyal Yardımlaşma ve dayanışma vakıflarına bazı muafiyetler tanınmıştır. Bu muafiyetler:

a-Kurumlar Vergisinden (iktisadi işletmeler hariç),

b-Yapılacak bağış ve yardımlar nedeniyle veraset ve intikal vergisinden ve

c-Yapılacak her türlü muamelelerde Damga vergisinden muaf olmalıdır(md.9).

Mahalli idareler vakıflara yapacakları %2'lik kısım için bütçelerinden aktarma yapmaktadırlar(Geçici madde,b).

2.2-3582 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun:

3294 sayılı kanunun amacının ifade edildiği 1. maddesi bu kanunla aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

“Bu kanunun amacı; fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne surette olursa olsun Türkiye’ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir” (md.1). Burada kolayca görüleceği

gibi,“gerektiğinde her ne surette olursa olsun Türkiye’ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek” ilavesi yapılmıştır. 3294 sayılı kanunun 2. Maddesinde yer alan “2022 sayılı kanuna göre aylık alan kişiler dahil” hükmü madde metninden çıkarılmıştır(md.2).

İlgili Kanunun, İl ve ilçelerde kurulan vakıf müteveli heyet üyelerinin belirtildiği 7. Maddesinde yapılan küçük bin değişiklikle, illerde bulunan vakıf müteveli heyeti üyelerine “İl Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Müdürü” de dahil edilmiştir(md.3).

“...mahalli idarelerin mahalli ve müşterek ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yaptıkları hizmetlerden elde ettikleri gelirler hariç olmak üzere, her türlü ticari ve iktisadi teşebbüsleri sonucu temin ettikleri gelirlerden vakfın yazılı müracaatı üzerine ödemeyi yapacak kuruluşlarca resen kesilerek doğrudan ilgili vakıflara gönderilir”(md.4). hükmüyle vakıf gelirlerinin tahsilindeki zorluklar giderilmek istenmiştir.

Bu kanunun ek birinci maddesiyle 3294 sayılı kanununa yeni bir madde eklenerek fon ve vakıf gelirlerinin kamu alacağı niteliğinde olduğu hüküm altına alınarak bu alacakların müeyyide kapsamına alınmasına karar verilmiştir. “.....fon gelirleri ile sekizinci maddede yazılı vakıf gelirleri kamu alacağı mahiyetinde olup bu kanunda yazılı süre içinde ödenmeyen....fon ve vakıf gelirlerinin.....6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre işlem yapılır. Ayrıca sorumlular hakkında bu kanun ve ilgili kanunlar uyarınca takibata geçilir”(Ek madde-1). Bu hükümle zamanında tahakkuk ve tahsili yapılamayan fon ve vakıf gelirleri yasal acıdan kovuşturmaya tabi tutulabilecek ve sorumlular hakkında yasal işlem yapılabileceği hükme bağlanmıştır. Fakat bu yasal düzenlemeye rağmen, alacaklının ve borçlunun kamuya bağlı kurumlar olması uygulamada zaman zaman aksaklıklara sebep olmuştur.

2.3-4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu:

Bu kanun 23.7.1995 tarihinde kabul edilmiş olup 15. Maddesinin c bendinde konumuzla ilgili aşağıdaki düzenlemeyi getirmiştir;

“29.5.1986 tarihli 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 4. Maddesi (c) fıkrası yürürlükten kaldırılmış, aynı Kanunun 4. Maddesinin (e) fıkrasına, “Gelir ve Kurumlar Vergisi Mükellefleri” ibaresinde sonra gelmek üzere (Orman Genel Müdürlüğü hariç) ibaresi eklenmiştir.” Bu maddede söz edilen 4. Madde c fıkrası “Orman emvali satış hasılatından aktarılacak %5’lik miktardır” hükmü olup, e fıkrası da gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin hesaplanan vergilerine ek olarak ödeyecekleri %1’lik ilave ödemedir. Bu kanunla getirilen yeni hükümle, Orman Genel Müdürlüğü bu

uygulama kapsamından çıkarılmıştır. Yapılan bu yeni düzenlemede ormancılığı teşvik etmek, ormanların arttırılmasını teşvik amacının yattığını düşünüyoruz.

2.4-3291 Sayılı Kanun:

Bu kanun 3.6.1986 tarihinde 19126 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiş olup, çeşitli kanun ve karamamelere dayanılarak kurulmuş bulunan fonlar arasında aktarma yapmaya, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanın teklifi üzerine Başbakanın yetkili olduğu tespit edilmiştir.

2.5-3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu:

12.4.1991 tarihli ve 20843 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren bu kanunun 22. Maddesi, terörden zarar görek can ve mal kaybına uğrayan , kamu görevlisi olmayan vatandaşlara Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan öncelikle yardım yapılacağı hükmünü getirmiştir.

2.6-3790 Sayılı 1992 Mali Yılı Bütçe Kanunu:

29.3.1992 tarihinde 21186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 1992 Yılı Bütçe Kanununun 31. Maddesiyle, tasfiyeleri ve yeniden yapılanmaları ile ilgili çalışmalar tamamlanıncaya kadar kanun, kanun hükmünde karamame, bakanlar kurulu kararı,yönetmelik ve diğer mevzuatla kurulan bütün fonların gelirlerinin, Hazine ve İç Ödemeler Saymanlığı adına T.C. Merkez Bankasında açılan "Müşterek Fon Hesabı" nda toplanması ve uygulama esasları belirlenmiştir.

2.7-3816 Sayılı Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşılanması Hakkında Kanun:

3.7.1992 tarihli 21273 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren bu kanunla,yeşil kart alacak durumda olmayan vatandaşların ödeme güçlerini aşan sağlık hizmetleriyle bu kanun kapsamında olmayan sağlık hizmetlerinin ücret ve bedellerinin karşılanmasında 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kanununun hükümlerinin uygulanmaya devam edileceği hüküm altına alınmıştır.

2.8-Erzincan, Gümüşhane ve Tunceli İllerinde Vuku Bulan Deprem Afeti İle Şırnak ve Çukurca'da Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Kanun:

Bu kanun 5.9.1992 tarihinde kabul edilmiş olup 21336 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun 9. maddesinde hayatlarını kaybeden vatandaşların yakınlarına ve depremde sakat kalanlara yapılacak nakdi yardımın Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kanalıyla yapılacağı, 12. Maddede de deprem öncesinde kiracı konumunda olan ve kiracı konumunda bulunan işletmecilere, yine Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik

Fonundan, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla proje üzerinden işyeri edindirme yardımı yapılacağı kabul edilerek hüküm altına alınmıştır.

2.9-4131 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması ve Bu Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun:

16.11.1995 tarihli 22465 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren bu kanunla 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 21. Maddesine: "Terörle mücadeleden dolayı köyleri boşaltılan üniversite çağındaki öğrencilere ve ölenlerin çocuklarına yüksek öğrenimleri süresince Başbakanlıkça Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kanalıyla karşılıksız burs verilir. Burs verilen öğrenciler hakkında 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanununun 15. maddesinin 2. fıkrası uygulanmaz". fıkrası eklenmiş olup 22. maddesi de : "Terör eylemlerinden dolayı yaralananların tedavileri devlet tarafından yapılır. Zarar gören, can ve mal kaybına uğrayan vatandaşlara, Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan öncelikle yardım yapılır. Bu fondan ilk ve orta öğrenim çağındaki şehit çocuklarının öğrenim masrafları karşılanır. Yardımın kapsam ve ölçüsü, Fonun mahalli yetkililerince belirlenecek miktarı aşmamak kaydıyla Fon Kurulu'na tespit edilir." şeklinde değiştirilmiştir.

3-Kanun Hükmünde Kararnameler:

Burada konumuzla ilgili iki tane Kanun Hükmünde Kararname var. Burada kısa kısa bunları incelemek istiyoruz

3.1-4216 Sayılı Kanunun Verdiği Yetkiye Dayanılarak 571 Sayılı "Özürlüler İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" :

23.5.1997 tarihli ve 571 sayılı Kanun hükmünde Kararnameye 30.5.1997 tarihli mükerrer 23011 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren ve 3294 sayılı Kanunun 4. Maddesine şu hüküm ilave edilmiştir: "Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından özürlülere yönelik olarak hazırlanan veya hazırlatılan projeler ile Başbakanlığın bu konudaki faaliyetlerinde kullanılmak üzere bu maddede sayılan gelirlerin %5" kadar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu kararıyla Başbakanlığa bağlı Özürlüler idaresi Başkanlığı emrine tahsis edilebilir. Bu amaçla tahsis edilen kaynak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun onaylayacağı projeler için kullanılır."

3.2-Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 572 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname:

6.6.1997 tarihli 23011 sayılı Resmi Gazetenin mükerrer sayısında yayınlanan bu kanun hükmünde kararname ile 3294 sayılı kanunun 2. Maddesine şu fıkra eklenmiştir: " Ancak , sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olan ve bu

kuruluşlardan aylık ve gelir alan özürhüleri , tedavi giderleri ile fonksiyon kazandırıcı ortopedik ve diğeri yardımcı araç ve gereçlerin kurumlarca karşılanamayan kısmı bu kanun kapsamındadır." Ayrıca yine bu kanunun 5. Maddesine de : "Özürhüleri topluma uyumunu kolaylaştıracak her türlü ortopedik ve diğeri yardımcı araç ve gereçlerin standartlara uygun olarak teminini dikkate almak suretiyle, özürhüleri yönelik destek programlarına ilişkin usul ve esaslar ayrı bir yönetmelikle tespit edilir." hükmü eklenmiştir.

4-Bakanlar Kurulu Kararları:

Konumuzla ilgili sekiz tane Bakanlar Kurulu Kararından bahsedilebilmektedir. Bunlar:

4.1-10.7.1986 tarihli 86/10804 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı:

Bu Bakanlar Kurulu Kararı ile, Savunma Sanayi Geliştirme ve Destekleme Fonu hariç tutularak 14.6.1986 tarihinden itibaren ,Tanıtma Fonu ve Afetler Fonu gelirlerinin %5'i , kanun ve kararnamelerle kurulu bulunan ve kurulacak olan fonların gelirlerinin %10'unun Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'na aktarılmasına karar verilmiştir.

4.2-16.10.1992 tarihli 92/3664 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı:

4.12.1992 tarihinde 21425 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan bu kararla, akaryakıt tüketim vergisi hasılatının dağıtım oranı yeniden belirlenerek Fon hissesi %2'den % 1.50 oranına düşürülmüştür.

4.3-5.10.1993 tarihli 93/4987 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı:

Bu kararla, Savunma Sanayi Destekleme Fonu,Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu,Dış Krediler Kur Farkı Fonu ve Afetler Fonu hariç olmak üzere, bu karamamenin yayımlandığı tarihten itibaren, Tanıtma Fonu gelirlerinin %5'i ile kanun ve kararnamelerle kurulmuş ve kurulacak diğeri fonların gelirlerinin %10'unun Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonuna aktarılması kararlaştırılmıştır.

4.4-7.2.1994 tarihli 94/5365 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı:

5.4.1994 tarihinde 21896 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren bu Bakanlar kurulu kararıyla, akaryakıt tüketim vergisi hasılatı üzerindeki Fon hissesi daha da azaltılarak %0.10 olarak yeniden belirlenmiştir.

4.5-29.7.1994 tarihli 94/5796 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı:

5.8.1994 tarihli 22012 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan bu kararla , akaryakıt tüketim vergisi hasılatı üzerindeki Fon hissesi daha da azaltılarak %0.02 olarak yeniden tespit edilmiştir.

4.6-12.1.1995 tarihli 95/6428 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı:

1.2.1995 tarihli ve 22189 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren bu Bakanlar Kurulu Kararıyla, Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefleriyle sorumlularından, tahsil edilen Gelir ve Kurumlar vergisinden ayrı olarak, Sosyal

Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonuna kesilen %1'lik miktar %4'e çıkarılmıştır.

4.7-7.12.1995 tarihli 95/7750 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı:

30.1.1996 tarihinde 22539 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan bu kararla, tabii afet nedeniyle hayatını kaybeden, sakat kalan ve fiilen oturduğu konutları yada işyerleri zarar görenlere yapılacak yardımlarla ilgili karar ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'ndan yapılacak yardımların şekil ve miktarları belirlenmiştir.

4.8-27.5.1998 tarihli 98/11127 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı:

31.5.1998 tarihli ve 23358 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan bu Bakanlar Kurulu Kararıyla, tabii afet nedeniyle hayatını kaybeden, sakat kalan ve fiilen oturdukları konutları veya kullandıkları işyerleri zarar görenlere yapılacak yardım miktarı dört kat artırılmıştır.

5- Yönetmelikler

Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonuyla ilgili olarak bizim tespit edebildiğimiz beş yönetmelik vardır. Burada bunları tek tek incelemek istiyoruz.

5.1-Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliği:

17.7.1986 tarihinde 19167 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan bu yönetmelik 12 maddeden meydana gelmekte ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununa göre kurulmuş olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonunun çalışma usul ve esasları ile toplanacak kaynakların Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına dağıtımını esaslarını belirlemek amacıyla düzenlenmiştir(md.1).

Fon kaynaklarının vakıflara dağıtımına karar vererek gerekli dağıtım yapmak üzere Fon Kurulu teşekkül ettirilmiştir. "Kurul,Başbakan tarafından görevlendirilecek bir Devlet Bakanının başkanlığında Başbakanlık Müsteşarı, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Müsteşarı ve Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürü'nden teşekkül eder." Kurulun alacağı kararlar Başbakanın onayı ile yürürlüğe girer. Kurul ayda bir defa olağan olarak toplanır. Ayrıca Başbakanın veya Devlet Bakanının daveti üzerine olağanüstü olarak da toplantı yapılabilir(md.3).

Fonun sekreteryası hizmetleri Başbakanlık tarafından yerine getirilmektedir. Sekreteryası:

- a-Fonla ilgili evrak ve defterleri tutmak,
- b-Gelirlerin zamanında toplanmasını temin etmek,
- c-Fon bütçesini hazırlamak ve muhasebesini tutmak,
- d-Evrak ve yazışma işlerini yürütmek,
- e-Toplanan gelirlerin Vakıflara dağıtımını zamanında yerine getirmek ve

f-Başbakanlık Yüksek Denetleme Kuruluna denetim konusunda yardımcı olmakla görevlidir(md.4).

Fonun gelirlerinin hangi kalemlerden oluştuğu 5. Maddede dokuz madde halinde sıralanmıştır. Biz ,3294/4 sayılı Kanundakinin aynısı olması ve bu hükme daha önce yer vermiş olduğumuz için burada tekrar etmek istemiyoruz.

Fonun gelirleri T.C. Merkez Bankasında açılan bir hesapta toplanmaktadır. "T.C. Merkez Bankası Fonda toplanan miktarı, gelirlerin toplanmasındaki aksaklıkları muntazaman sekreteryaya'ya bildirmek ve ayrıca sekreteryaya'nın talimatı doğrultusunda vakıfların mahalli bankalardaki hesaplarına geciktirmeksizin aktarma yapmak zorundadır"(md.6).

Fonda toplanan kaynaklar, Fon Kurulunun kararıyla,"...T.C. Merkez Bankası vasıtası ile; Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı tarafından çıkartılan gelir ortaklığı ve hisse senedi ile Devlet tahvil ve hazine bonoları satın alınması ve bankalarda hesap açtırılması suretiyle değerlendirilebilir"(md.7).

Fonda toplanan kaynakların dağıtım esasları sekizinci maddede belirtilmiştir. Buna göre:

"Fonda toplanan kaynaklar,Kurul kararı ve Başbakanın onayı ile vakıflara aktarılır. Aktarmalarda il ve ilçelerin gelişmişlik kriteri dikkate alınarak"(md.8),

a-O mahallin nüfusu,

b-Mahalli halkın vakıflara yaptıkları bağış ve teberruların miktarı,

c-O mahaldeki işsizlik durumu ve

d-Sosyal yardımlaşmayı ve dayanışmayı teşvik edecek nitelikteki projelerin olup olmaması göz önünde tutulmaktadır(md.8).

Fonun denetimi, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu tarafından yapılmaktadır. Denetim esnasında sekreteryaya, denetim elemanları tarafından istenilen bütün evrakları vermek ve denetime yardımcı olmakla yükümlüdür(md.9).

5.2-Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliğine Bir Fıkra eklenmesine İlişkin Yönetmelik:

26.12.1991 tarihinde 21093 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan bu yönetmelikle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliğine aşağıdaki fıkra eklenmiştir;

"Devlet Bakanının görevlendirilmemesi halinde Başbakan, Kurul başkanlığı görevini Başbakanlık Müsteşarına verebilir". Bu fıkrayla Fonun çalışması biraz daha kolaylaştırılmıştır.

5.3-Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliğinin Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik:

Bu yönetmelikle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu yönetmeliğinin 7. Maddesi şu şekilde değiştirilmiştir;

“Fonda toplanan kaynakların, Kamu kuruluşları tarafından çıkarılan gelir ortaklığı ve hisse senedi Devlet tahvili ve hazine bonoları ve benzerlerinin satın alınması yada Kamu bankalarına yatırılması suretiyle nemalandırılması hususunda Fon Kurulu Başkanı yetkilidir”(md.1). Asıl yönetmelikte “...bankalarda hesap açtırılması ...” şeklinde devam eden ifadedeki, bankalardan kast edilenin kamu bankaları olduğu bu yönetmelikte açıkça ifade edilmiştir.

5.4-Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliğinin Bir Maddesinde Değişiklik Yapılması ve Bir Madde Eklenmesine İlişkin Yönetmelik:

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliğinin 5/g maddesinde zikredilen, akaryakıt tüketim vergisi hasılatı oranı %0.02 olarak değiştirilmiştir.

Yönetmeliğe, Fon ve Vakıf alacaklarının Kamu alacağı niteliğinde olması nedeniyle, zamanında tahsil edilemeyen alacaklarla ilgili Amme alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre işlem yapılacağı ve sorumlular hakkında bu ve diğer kanunlar uyarınca işlem yapılacağı hükmü eklenmiştir(Ek madde 1).

5.5-29.5.1998 tarih ve 23327 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan Yardım Toplama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik:

Bu yönetmelikle, Kurban Derisi,Bağırsak Toplama,Fitre ve Zekat Zarfı Dağıtma biçimi, giderler ve gelirlerin dağıtılmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenerek,Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları görev ve yetkili kılınmıştır.

6-Başbakanlık Genelgeleri

Burada beş ayrı başbakanlık genelgesini incelemek istiyoruz. Buna göre:

6.1-10.3.1997 tarih ve 383-4392 Sayılı Başbakanlık Genelgesi:

Bu genelge ile Kamu kurum ve kuruluşları tarafından kurulan vakıflar hakkında kuruluş tarihi, amaçları ve gelir kaynaklarına ilişkin bilgilerin toplanması ile ilgili bilgi formları istenmiştir⁸.

6.2-01.7.1997 tarih ve 383-13971 Sayılı Başbakanlık Genelgesi:

Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Fonlardan ikinci bir talimata kadar 2 milyar TL üzerindeki her türlü ödeme için ilgili Bakanın izninin alınması kararlaştırılmıştır⁹.

6.3-08.7.1997 tarih ve 383-14296 Sayılı Başbakanlık Genelgesi:

Bu genelge ili de 383-13971 sayılı genelgede olduğu gibi Kamu Kurum

⁸ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu,1997 Yılı Raporu,s.7

⁹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu,1997 Yılı Raporu,s.7

ve Kuruluşları ile Fonlardan ikinci bir talimata kadar 5 milyar TL üzerindeki her türlü ödeme için ilgili Bakanın izninin alınması kararlaştırılmıştır¹⁰.

6.4-12.7.1997 tarih ve 383-14697 sayılı Başbakanlık Genelgesi:

Bu genelge ile daha önce çıkarılmış bulunan ve kamu kurum ve kuruluşlarının paralarının dört kamu bankasında açılacak olan "Kamu Ortak Hesabı"nda toplanması ilişkin karar yürürlükten kaldırılarak, Kamu kurum ve kuruluşlarının T.C. Ziraat Bankasında kendi adlarına açtıracakları hesaplarda toplamaları, diğer bankalarda bulunan tüm TL. ve döviz hesaplarını 3 ay içerisinde, vadeli hesapları vadeleri sonunda T.C. Ziraat Bankasına aktarmaları kararlaştırılmıştır¹¹.

6.5-30.7.1996 Tarihli ve 1996/38 sayılı Başbakanlık Genelgesi:

Bu genelgenin sayısı 8.02.0.PPG.0.12.383.13416 , konusu da "Yurdumuzda/Aç ve Açık Tek Bir İnsan Bırakmamak" olarak genelgenin konu bölümünde belirtilmiştir. Genelgenin hemen geniş paragrafında yeni hükümetin (54. Hükümet) en önem verdiği hedeflerinden birisinin, güzel ülkemizde hiçbir il ve ilçede aç ve açık bir tek vatandaşın kalmamasının temini olarak belirtilmiştir. Bu hedefe ulaşmak için bütün il ve ilçelerde yardıma muhtaç durumda olan aç ve açık vatandaşların tespit edilerek Ağustos-1996 sonuna kadar tespit edilerek Fon sekreterliğine fakslanması istenmiştir.

Yardıma ihtiyacı olanların tespitinde gerekli çalışmalar yapılmasının ve Fon sekreterliğine ulaştırılması "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları"nın gözetiminde yapılacağı ifade edilmiştir(md.3).

Yardım hizmetlerinin fiilen yürütülmesi, Belediyelerin bulunduğu yerlerde belediyeler tarafından yürütülecektir. Yoksul ve muhtaçların tespiti; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Belediye Başkanları, İl ve İlçe Müftüleri, İl Sosyal Hizmetleri Müdürleri, Gönüllü Kuruluşlar , Muhtarlar ve İmamların işbirliği ile "Dayanışma Komiteleri" oluşturulmak suretiyle mahalle bazında yapılacak çalışmalarla tespit edilecektir(md.5-6).

Genelgede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına ayrılan kaynakların asıl amacına uygun olarak kullanılması temel esas olarak gösterilmekte ve buna gayret edileceği de ifade edilmektedir(md.9).

Bu genelge gereğince yapılacak ilk çalışmada tespit edilemeyen ya da Fon sekreterliğine bildirmekte gecikilen kimselerin hangi merci ve faks numarasına bildirileceğinin de ayrıca televizyonlar aracılığıyla duyurulacağı ifade edilmiştir(md.13).

¹⁰ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu,1997 Yılı Raporu,s.7

¹¹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu ,1997 Yılı Raporu,s.8

Başbakanlığın bu genelgesine uygun olarak Türkiye genelinde il ve ilçeler düzeyinde yapılan çalışma sonucu, bölgeler itibariyle bakıldığı zaman yardım talepleri ve oranları aşağıdaki şekilde oluşmuştur:

BÖLGE	YARDIM TOPLAMI	BÖLGE NÜFUSU	ORAN(%)
MARMARA	635.266.-	20.160.660.-	3.2
EGE	510.605.-	8.279.967.-	6.2
İÇANADOLU	473.119.-	11.942.925.-	4.0
AKDENİZ	587.767.-	7.324.372.-	8.0
KARADENİZ	635.416.-	8.142.511.-	7.8
DOĞU ANADOLU	651.083.-	5.878.844.-	11.1
GÜNEYDOĞU AN.	638.638.-	7.600.437.-	8.4
TÜRKİYE TOPLAMI	4.131.894.-	69.329.716.-	6.0

Yetkili bazı kimselerle yaptığımız görüşmelerde , yapılan bu icmal çalışmasının 55. Hükümet tarafından da temel alınarak Fon ve Vakıf çalışmalarının sürdürüldüğünü öğrendik. Bu uygulama , yapılan bu çalışmanın ne kadar objektif olduğu yönündeki şüpheleri ve aleyhteki söylemleri giderici nitelikte bir çalışma olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

III-KURULUŞUNDAN BUGÜNE FONUN GELİRLERİ

Fonun gelir kaynaklarının ne olduğu, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 4. Maddesinde ve Sosyal Yardımlaşma Vakıflarının gelirleri de ilgili Yönetmeliğin 5. maddesinde açık bir şekilde gösterilmiştir. Bu bölümde bu gelir kalemlerini tek tek incelemek istiyoruz. Genel olarak baktığımız zaman kuruluşundan bugüne kadar(1997 sonu) fon gelirleri şu şekilde oluşmuştur:

YILLAR	FON GELİRİ(Milyon TL.)
1986	78.642.-
1987	165.537.-
1988	196.957.-
1989	462.102.-
1990	828.081.-
1991	1.222.144.-
1992	2.284.423.-
1993	9.516.556.-
1994	15.885.836.-
1995	32.620.490.-
1996	43.131.973.-
1997	125.489.630.-
1998 ¹³	235.653.761.-

14

¹² Bu tablo 30.7.1996 tarihli genelge sonrası toplanan verilerle Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Sekreterliği Bilgi İşlem Merkezi tarafından hazırlanan "Yardım İcmal Raporu"ndan alınmıştır.

¹³ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu 1998 Raporu, EK-6

1-Kanun ve Kararnamelerle Kurulu Bulunan Fonlardan Yapılan Aktarmalar:

3294 sayılı Kanunun Fon gelirlerinin nelerden oluştuğunu gösteren 4. Maddenin a bendinde bu gelir kalemi zikredilmektedir. 5.10.1993 tarihinde 1993/4987 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla , Savunma Sanayi Destekleme Fonu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Dış Krediler Kur Farkı Fonu ve Afetler Fonundan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonuna aktarma yapılmamaktadır. Bu fonlar dışındaki fonlardan Tanıtma Fonu gelirlerinin %5'i ile diğer fonların gelirlerinin %10'u , bu gelirlerin elde edildiği ayı takip eden ayın en geç 15'ine kadar , Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun Merkez Bankasındaki hesabına aktarılmaktadır¹⁵.

1997 yılında ülkemizde Bütçe kapsamında 116 adet fon bulunmaktadır. bunlardan 76 tanesinin geliri vardır. Geride kalan 40 tanesinin ise geliri yoktur¹⁶.

Kanun, Kanun Hükmünde Kararname, Bakanlar Kurulu Kararı , Yönetmelik ve diğer mevzuat gereği kurulan bütün fon gelirlerinin hesaplarının Merkez Bankasında Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı adına açılacak bir hesapta takibini öngören 1995 ve 1996 yılları Bütçe Kanununun ilgili maddeleri Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Bütçe kapsamında bulunan ve geliri olan fonlardan Bütçeye yapılan kesintileri kolaylaştırıcı yöndeki bu düzenlemenin , Yüksek mahkeme tarafından iptali kanaatimizce yerinde ve son derece önemli bir karardır. Çünkü özellikle Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonu hesabından bazı zamanlar-daha ilerde belirtileceği gibi- %85-90'lara varan oranlarda kesintiler yapılmıştır.

Kuruluşundan bugüne kadar diğer fonlardan yapılan aktarmalar aşağıdaki şekilde gerçekleşmiştir.

¹⁴ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu 1997 Raporu,s.19

¹⁵ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.20

¹⁶ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.21

YILLAR	FONA AKTARILAN MİKTAR(Milyon TL)
1986	36.098.-
1987	69.276.-
1988	72.783.-
1989	196.543.-
1990	183.240.-
1991	402.932.-
1992	605.730.-
1993	6.538.103.-
1994	9.993.981.-
1995	19.532.584.-
1996 ¹⁷	26.913.557.-
1997	53.770.231.-
1998 ¹⁸	96.646.101.-

19

Yukarda ki tabloda da görüleceği gibi 1986 yılından 1996 yılı sonuna kadar toplam on yılda 64.544.827.- milyon TL. aktarma yapılmışken, 1997 yılında 53.770.231.- milyon TL. aktarma yapılmıştır.

Bütçe kanunu kapsamında olan ya da olmayan fonların gelir durumlarının ne olduğu yönünde Fon Sekreterliği bilgi sahibi olamamakta, bu konuda Hazine Müsteşarlığının verdiği bilgiler ve Merkez Bankası Müşterek Fon hesabına yatan miktarlarla yetinmek durumundadır. Aynı şekilde aktarılan paraların hangi döneme ilişkin olduğu,geçmiş yıllardan kalan alacaklara mahsuben mi ödendiği yada hangi döneme mahsuben tahsil edildiği de tam ve kesin olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Sekreterliği tarafından bilinmeyen başka bir olumsuz durumdur²⁰.

Diğer taraftan bazı fonlardan ne kadar alacağın olduğu tam olarak bilinmemekte, alacak miktarının tespiti ve tahsili için gerekli yazışma ve takibatın Fon Sekreterliği tarafından yapıldığı görülmektedir. "2981 sayılı Kanunla kurulan Fon,ağaçlandırma Fonu,Çıracılık Meslek ve Teknik Eğitimi Geliştirme Fonu,Çiftçi ve Kooperatifçilik Tanıtma ve Eğitim Ödüllendirme Fonu, Dış Krediler Kur Farkı Fonu,Elektrik Enerjisi Fonu,Federasyonlar Fonu, Geliştirme ve Destekleme Fonu, Kooperatifleri Tanıtma ve Eğitim Fonu, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme Fonu, Milli Parklar Fonu, Orman Köylülerini Kalkındırma Fonu, Petrol Arama ve Petrolle İlgili Faaliyetleri Düzenleme Fonu muhtelif tarihlerde yazılan yazılara ya hiç cevap vermemiş veya cevap verdiği halde anılan yıllara ait yasal borç miktarlarını bildirmemişlerdir. Önemli bir kısmı bütçe kapsamı

¹⁷ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1996 Yılı Raporu, s.17

¹⁸ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, s.III

¹⁹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.21

²⁰ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.21

içinde bulunan bu fonların anılan yıllara ait gelirlerine ilişkin kayıtlar Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığında olup yazışmalar sürdürülmektedir".²¹

Başbakanlık Hukuk Müşavirliği, Fon alacaklarıyla ilgili olarak 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Hükümlerine göre işlem yapılması gerektiğini ancak alacaklı ve borçlunun kamu kuruluşu olması nedeniyle öncelikle taraflar arasında bu konunun müzakere edilmesini önermiştir.²²

2-Bütçeye Konulacak Ödenekler:

3294 sayılı Kanunun 4/b ve Fon Yönetmeliğinin 5/b maddesinde ifade edilen bu gelir kalemiyle ilgili olarak 1995 yılı²³, 1996 ve 1997 yıllarında Bütçeye ödenek konmamıştır²⁴. Anayasa Mahkemesinin Fonlardan Genel Bütçeye kaynak aktarımını önleyen iptal kararının ve yaşanan mali sıkıntıların bu konuda etken olduğunu düşünüyoruz.

3-Orman Emvali Satış Hasılatından Aktarılacak %5'lik Miktar:

Bu gelir kalemi yasal dayanağını, 3294 sayılı kanunda 4/c ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliğinin 5/c maddesinde bulmaktadır.

Türkiye'de 27 Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyetlerini sürdüren 242 Orman İşletme Müdürlüğü vardır. Orman Emvali Satış Hasılatı Orman İşletme Müdürlükleri Döner Sermaye Saymanlıkları tarafından hesaplanmakta ve Fon hesabına yatırılmaktadır.²⁵ Aşağıdaki tabloda yıllar itibarıyla satış hasılatı toplamı, %5'lik pay miktarı, Fon hesabına yapılan aktarma miktarı ve kalan bakiye Fon alacağı gösterilmiştir.

²¹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.23

²² Bu konuda Bkz. Başbakanlık Hukuk Müşavirliğinin 19.6.1997 tarih ve 6002 sayılı yazısı.

²³ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1996 Yılı Raporu, s.20

²⁴ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.24

²⁵ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.24

YILLAR	SATIŞ HASILATI (Milyon TL)	%5 PAY MİKT. (Milyon TL)	YAPILAN AKT. (Milyon TL)	BAKİYE (Milyon TL)
1986	351.421.-	13.254.-	10793.-	2.461.-
1987	508.834.-	24.914.-	23.485.-	1.429.-
1988	718.843.-	35.621.-	34.109.-	1.512.-
1989	1.172.810.-	57.850.-	53.964.-	3.886.-
1990	1.686.374.-	82.577.-	78.748.-	3.829.-
1991	2.431.935.-	115.591.-	80.637.-	34.954.-
1992	4.234.975.-	206.274.-	166.656.-	39.618.-
1993	6.876.444.-	330.223.-	267.778.-	62.445.-
1994	11.736.927.-	569.612.-	402.475.-	167.134.-
1995		577.831.-	799.700.-	95.399.-
1996			15.708.-	79.691.-
1997				
TOPLAM		2.013.747.-	1.934.053.-	79.691.-

26

1995 Yılı Orman emvali satış hasılatı bilinmemektedir. Orman Genel Müdürlüğü 1995 yılı Fon payı olarak 577.831.-milyon TL. bildirmiş, 799.700.-milyon TL aktarma yapmıştır. Bu rakamın 562.123.-milyon TL.'si 1995 yılına ait 237.597.milyon TL'da geçmiş yıl borcu olarak ödenen kısımdır. 1995 yılına ait olarak eksik yatırılan 15.708.- milyon TL. 1996 yılında yatırılmıştır. 1986 yılından buyana toplam olarak 2.013.747 milyon TL. aktarılması gerekirken, toplam 1.934.053.-TL aktarılmıştır. Buna göre Orman Genel Müdürlüğünün ödemesi gereken bakiye borcu 79.6.-milyar TL.dir.

Yukarda ki tabloda da görüleceği gibi başlangıcından itibaren Orman ürünleri satış hasılatından fon payı olarak 2.013. milyar TL. tahakkuk ettirilmesine rağmen Merkez Bankasındaki Fon hesabına 1.934 milyar TL aktarılmıştır. Orman Genel Müdürlüğünün bakiye 79.6 milyar TL borcu bulunmaktadır.

Bu gelir kaleminin yasal dayanağı olan 3294 sayılı kanunun 4/c maddesi 1995 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Dolayısıyla bu tarihten sonra , Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik fonunun gelir kalemleri arasında böyle bir gelir kaynağı kalmamıştır.

4-Gelir ve Kurumlar Vergisi Mükelleflerinin Ek Olarak Ödeyecekleri %4'lük Paylar:

Gelir ve Kurumlar Vergisi Mükellefleri 3294 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren ödedikleri vergilerine ilave olarak %1 ek fon payı

²⁶(Bakiye rakamların dışındaki veriler için)Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu s.25

ödemekteyken bu hüküm 12/1/1995 tarihinde yapılan bir değişiklikle %4 olarak değiştirilmiştir.

Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü ile Fon Sekreterliği arasında söz konusu yasal kesintinin zamanında kesilerek Fon hesabına aktarılması hususunda sorunlar yaşanmaktadır. "Özellikle 1996 yılından itibaren Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünün Fon adına tahakkuk eden miktarı Fon Sekreterliğine zamanında bildirmediği gibi Merkez Bankası Fon hesabına gecikmelerle ve düzensiz olarak yatırmaktadır"²⁷.

Hazine Müsteşarlığı ,diğer fonlardan kesilerek Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonuna aktarılması gereken paraları Başbakanlık oluru almadan fiili durum yaratarak , mevzuata aykırı muamelelerde bulunarak Fonun oldukça önemli bu gelir kaynağından yoksun kalmasına sebebiyet vermiştir.

Yasalara aykırı olarak yapılan bu uygulamaların önlenmesi amacıyla zamanın Başbakanı tarafından yapılan yazılı uyarılar dikkate alınmamış-ki bu konuda Başbakanlık iki defa üst üste uyarı yazısı yazmış fakat Hazineden sorumlu Devlet Bakanına sözünü dinletememiştir-ancak bu uygulamaya Prof. Dr. Mümtaz Soysal'ın ve 116 milletvekilinin Anayasaya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesine açtıkları yürürlüğün durdurulması başvurusunun olumlu sonuçlanmasıyla son verilebilmiştir.

Gelir ve Kurumlar vergisi Mükelleflerinin ek olarak ödedikleri paylar,Maliye Bakanlığı Muhasebat genel Müdürlüğünce 1998 yılı sonuna kadar aşağıdaki gibi bildirilmiştir.

YILLAR	FONA YAPILAN AKTARMALAR (MilyonTL)
1986	1.515.-
1987	14.666.-
1988	26.257.-
1989	41.565.-
1990	57.599.-
1991	32.779.-
1992	210.447.-
1993	363.736.-
1994	1.363.304.-
1995	8.495.608.-
1996	9.076.665.-
1997 ²⁸	48.375.866.-
1998 ²⁹	120.896.201.-

30

²⁷ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu,s.26

²⁸ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, s.III

²⁹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, s.III

³⁰ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.27

5-Trafik Para Cezalarının Yarısı

3294 sayılı Fon Kanununun 4/d ve Fon yönetmeliğinin 5/d maddesinde trafik para cezalarının yarısının fona aktarılacağı hüküm altına alınmıştır.

Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerinin ödeyecekleri ilave paylarda olduğu gibi , trafik para cezalarından yapılacak %50'lik kesintiyi Merkez Bankasına aktaracak olan ve bunu Fon Sekreterliğine bildirecek olan kurum Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğüdür.

YILLAR	FONA YAPILAN AKTARMALAR(MilyonTL.)
1986	646.-
1987	1.175.-
1988	4.720.-
1989	31.605.-
1990	43.987.-
1991	24.377.-
1992	120.330.-
1993	124.144.-
1994	308.520.-
1995	546.951.-
1996	557.518.-
1997 ³¹	6.274.107.-
1998 ³²	14.245.386.-

33

Trafik para cezalarının yarısı olarak fon adına 1996 yılında 1.100.736.914.000.TL tahakkuk etmiş, Ocak-Mayıs 1996 ayları için 427.518.692.000.TL fon hesabına aktarılmıştır. Fonun Haziran-Aralık 1996 aylarına ait 673.218.222.000.TL alacağı 1997 yılına devretmiştir³⁴. 1997 yılı alacağı olan 5.658.325.734.000.TL 1998 yılına devretmiştir³⁵.

6-TRT Reklam Gelirlerinden Aktarılacak %30'luk Paylar:

3294 sayılı Kanununun 4/f ve Sosyal Yardımlaşma Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliğinin 5/f maddesi gereğince kesilen TRT reklam gelirlerinin %30'u Fona aktarılmaktadır.

Fonun kurulduğu 1986 yılından 1996 sonuna kadar TRT kurumu tarafından Fon hesabına toplam 921.275.milyon TL aktarılmıştır. TRT Kurumu 1992 yılından itibaren yaşadığı finansman sıkıntısı nedeniyle fona olan borcunu zamanında ödeyememektedir. Bu sıkıntı nedeniyle 1995 Mali Yılı Bütçe kanununun 7. Maddesi ile aşağıdaki düzenleme getirilmiştir;

³¹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.III

³² Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, s.III

³³ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.29

³⁴ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.29

³⁵ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.30

"2954 sayılı Türkiye Radyo, Televizyon Kanunu hükümlerine tabi TRT'nin 31.10.1994 tarihine kadar tahakkuk etmiş ve vadesi geldiği halde ödenmemiş vergi ve fon borçları asıllarının 1.1.1995 tarihinden itibaren aylık dönemler itibariyle 24 eşit taksitle ödenmesi koşulu ile bu borçlara 31.12.1994 tarihi sonuna kadar uygulanması gereken gecikme zammı faizinin tahsilinden vazgeçilir.

"Birinci fıkra hükmüne göre belirlenen taksitlerin süresinde ödenmemesi ya da noksan ödenmesi halinde ödenmeyen taksit miktarı 1. 1.1995 tarihinden itibaren uygulanacak gecikme zammı ile birlikte 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun Hükümlerine göre cebren takip ve tahsil edilir"³⁶.

1995 Mali Yılı Bütçe Kanununda yapılan bu düzenlemeden sonra TRT Kurumu toplam 285.046 milyon TL ödemede bulunmuştur³⁷.

Başlangıcından 1998 yılı sonuna kadar bu gelir kalemindeki gerçekleşme aşağıdaki şekilde olmuştur.

YILLAR	FONA YAPILAN AKTARMALAR(Milyon TL)
1986	6.611.-
1987	15.134.-
1988
1989	11.936.-
1990	129.107.-
1991	228.453.-
1992	48.334.-
1993
1994
1995	285.046.-
1996	196.654.-
1997 ³⁸	226.419.-
1998 ³⁹	908.200.-

40

6-Akaryakıt Tüketim Vergisinin %0.02'si:

3294 sayılı kanunun 4/g ve ilgili Yönetmeliğin 5/g maddesi gereğince vergi dairelerine yatırılan Akaryakıt Tüketim Vergisi hasılatının %0.02'si Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonuna gelir kaydedilir.

Kesinti oranı olan %0.02 zaman içinde yapılan değişiklikler sonucunda uygulanmaya başlanmıştır. "Akaryakıt Tüketim Vergisi hasılatının dağıtım

³⁶ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.30-31

³⁷ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.33

³⁸ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.III

³⁹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, s.III

⁴⁰ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.32

nispetlerini yeniden düzenleyen 4.12.1992 tarih ve 21425 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 16.10.1992 tarih ve 92/3664 sayılı Kararname ile Fon hissesi % 1.50, 5.4.1994 tarih ve 21896 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 7.2.1994 tarih ve 94/5365 sayılı kararname ile %0.10,5.8.1994 tarih ve 22012 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 29.7.1994 tarih ve 94/5796 sayılı kararname ile %0.02 olarak tespit edilmiştir⁴¹.

YILLAR	FONA YAPILAN AKTARMALAR(Milyon TL)
1986 ⁴²	-----
1987	-----
1988	-----
1989	13.811.-
1990	75.277.-
1991	82.595.-
1992	298.060.-
1993(%2) ⁴³	320.120.-
1994(%2) ⁴⁴	346.761.-
1995	17.776.-
1996	23.491.-
1997 ⁴⁵	141.592.-
1998 ⁴⁶	144.813.-

47

Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından 1997 yılına ilişkin yapılan ödemelerden öncelikle Haziran-Aralık 1996 yılına ait 49.021.765.000.TL mahsup edilerek kapatılmış, 1997 yılı alacaklarına karşılık olarak da 14.846.085.000.TL mahsup edilerek, 1997 yılında fiilen 63.867.850.000.TL tahsil edilmiştir. 1997 yılı alacaklarından olan 126.746.145.000.TL 1998 yılına devretmiştir⁴⁸.

7-Her Nevi Bağış ve Yardımlar:

3294 sayılı Kanununun 4/h ve ilgili Yönetmeliğin 5/f maddesinde yasal dayanağını bulan bu gelir kaleminde Fonun kuruluşundan bu güne kadar ki gerçekleşme şöyle olmuştur.

⁴¹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.30

⁴² (1993-94 ve 1997 dışındaki veriler için)Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1996 Yılı Raporu, s.25

⁴³ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1994 Yılı Raporu, s.11

⁴⁴ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1994 Yılı Raporu, s.11

⁴⁵ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.III

⁴⁶ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, s.III

⁴⁷ 1996 ve 1997 rakamları için,Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.20

⁴⁸ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.31

YILLAR	FONA YAPILAN AKTARMALAR(Milyon TL)
1986	
1987	
1988	
1989 ⁴⁹	12.395.-
1990 ⁵⁰	2.671.-
1991 ⁵¹	1.034.-
1992 ⁵²	-----
1993 ⁵³	1.962.-
1994 ⁵⁴	-----
1995 ⁵⁵	-----
1996	45.541.-
1997	269.372.-
TOPLAM	

56

8-Diğer Gelirler:

Diğer gelirleri kendi içinde mevduat faiz gelirleri, kur farkları ve döviz faizi. Diğer gelirler ve geçmiş yıl gelirleri olarak üç alt başlık halinde incelemek mümkündür. Buna göre;

8.1-Mevduat Faiz Gelirleri:

30.5.1997 tarih ve 21945 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Fon Yönetmeliğinin 7. Maddesinde yapılan değişikliğe istinaden Fon'da toplanan kaynakların Kamu kuruluşları tarafından çıkarılan gelir ortaklığı ve hisse senedi, devlet tahvili ve hazine bonoları ve benzerleri satın alınması ya da kamu bankalarına yatırılmak suretiyle nemalandırılması hususunda Fon Kurulu Başkanı yetkili bulunmaktadır.

Yıllar itibariyle Fonun faiz gelirleri aşağıdaki gibi teşekkül etmiştir:

YILLAR	FAİZ GELİRLERİ(Milyon TL)
1986	960.-
1987	20.763.-
1988	40.497.-
1989	538.-
1990	180.755.-
1991	366.086.-
1992	830.193.-

⁴⁹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1990 Yılı Raporu, s.33

⁵⁰ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1991 Yılı Raporu, s.35

⁵¹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1992 Yılı Raporu, s.35

⁵² Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1992 Yılı Raporu, s.35

⁵³ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1994 Yılı Raporu, s.11

⁵⁴ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1994 Yılı Raporu, s.11

⁵⁵ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1995 Yılı Raporu, s.12

⁵⁶ 1996 ve 1997 rakamları için, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.20

1993	1.892.642.-
1994	3.433.888.-
1995	2.812.479.-
1996	2.637.651.-
1997	2.335.359.-
1998 ⁵⁷	1.886.383.-

58

Fonun 1997 yılı sonu itibariyle 2.335.359. milyon TL faizi geliri olmuştur. Kuruluşundan bugüne kadar toplam 14.551.811.milyon TL mevduat faizi geliri olmuştur .

8.2-Kur Farkları ve Döviz Faizi:

Gelirleri dövize dayalı olan fonların Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu payı olarak aktardıkları %5'lik paylar , Merkez Bankası nezdindeki müşterek fon hesabına aktarılırken TL'ye çevrilerek hesaba aktarılmakta, bu kalemde elde edilen gelir diğer gelirlere dahil edilmeyip ayrı bir hesapta takip edilmektedir.

Kuruluşundan bugüne fon gelirlerinden bu hesaptaki hareketlilik yıllar itibariyle aşağıdaki gibi olmuştur.

YILLAR	KUR FARKLARI VE DÖVİZ FAİZİ(Milyon TL)
1986	
1987	
1988	
1989	
1990	
1991	
1992	
1993	
1994 ⁵⁹	21.127.-
1995 ⁶⁰	14.617.-
1996 ⁶¹	45.541.-
1997	253.569.-
TOPLAM	

62

⁵⁷ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, EK-6

⁵⁸ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.34

⁵⁹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1994 Yılı Raporu, s.23

⁶⁰ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1995 Yılı Raporu, s.24

⁶¹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1996 Yılı Raporu, s.29

⁶² 1997 rakamları için, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.35

8.3-Diğer Gelirler:

Fonun tahsil edilen diğer gelirleri arasında öğrencilere satılan burs klavuz kitapçıklarının satışından elde edilen gelirler , çiçek bağışı olarak elde edilen gelirler vb. bu gruba girer.

1997 yılında bu kalemden, 1.177.500 bin TL'si çiçek bağışı olarak, 14.625.982 bin TL'si burs klavuzlarının satışından olmak üzere toplam 15.803.482 bin TL gelir elde edilmiştir.

YILLAR	DİĞER GELİRLER (MilyonTL.)
1986	
1987	
1988	
1989 ⁶³	88.154.-
1990 ⁶⁴	1.228.-
1991 ⁶⁵	622.-
1992 ⁶⁶	930.-
1993 ⁶⁷	1.491.-
1994 ⁶⁸	21.127.-
1995	
1996	
1997 ⁶⁹	15.803.482.-
TOPLAM	

8.4-Geçmiş Yıl Gelirleri:

Fonun 1997 yılında -aşağıda görüldüğü gibi- 14.096.684. milyon TL geliri olmuştur. Bu miktarın 6.967.milyon lirası Göçmen konutları iadesinden, 160.873. milyon lirası faiz gelirlerinden, 13.190.369. milyon lirası Gelir ve Kurumlar Vergisi Mükelleflerinden, 673.218.milyon lirası Trafik para cezalarından, 49.021. milyon lirası Akaryakıt tüketim vergisinden, 2.000.milyon lirası proje iadelerinden ve 14.333.milyon lirası da TRT Reklam gelirlerinden oluşmaktadır⁷⁰.

⁶³ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1990 Yılı Raporu, s.33

⁶⁴ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1991 Yılı Raporu, s.35

⁶⁵ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1992 Yılı Raporu, s.35

⁶⁶ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1992 Yılı Raporu, s.35

⁶⁷ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1993 Yılı Raporu, s.29

⁶⁸ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1995 Yılı Raporu, s.12

⁶⁹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.35

⁷⁰ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.35s

YILLAR	GEÇM. YIL GELİRLERİ(Milyon TL)
1986	
1987	
1988	
1989 ⁷¹	32.5.-
1990 ⁷²	75.468.-
1991 ⁷³	2.629.-
1992 ⁷⁴	3.744.-
1993 ⁷⁵	6.759.-
1994 ⁷⁶	15.799.-
1995 ⁷⁷	115.682.-
1996 ⁷⁸	3.732.126.-
1997 ⁷⁹	14.096.684.-
1998 ⁸⁰	214.875.-

IV- KURULUŞUNDAN BUGÜNE FONUN GİDERLERİ

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun harcama kalemlerinin ne olacağı da gelirlerin nelerden meydana geldiğinde olduğu gibi Kanun ve Yönetmelikte açık bir şekilde belirtilmektedir. Gerek Fondan yapılacak harcamaların yapılmasında ve gerekse de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına hangi esaslar(kriterler) göz önünde bulundurularak para gönderileceği de yönetmelikte gösterilmektedir.

Fonda toplanan kaynaklardan 3294 sayılı kanun gereğince ülke genelindeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına para aktarılmaktadır. "17.7.1986 tarih ve 1986/11 sayılı Başbakanlık Genelgesi ve ekindeki "Vakıf resmi senedi örneği" esas alınmış olup , halen 80 il ve 850 ilçede toplam 930 vakıf faaliyet göstermektedir⁸¹. Başbakanlık onayı ile Bütçe Kanunu hükümlerine göre genel bütçeye, 10.10.1992 tarih ve 92/3642 sayılı Bakanlar Kurulu kararı uyarınca fon gelirlerinin %1'i Afetler Fonuna, yine başbakanlık onayı ile onayda belirtilen tutar üzerinden diğer fonlara, Fon kurulu kararları uyarınca Sağlık Bakanlığınca yerine getirilen ayakta tedavi giderlerine karşılık olarak Sağlık Bakanlığınca ve yüksek öğrenim gören gençlere karşılıksız burs olarak aktarmalar yapılmaktadır.

⁷¹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1990 Yılı Raporu, s.33

⁷² Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1991 Yılı Raporu, s.35

⁷³ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1992 Yılı Raporu, s.35

⁷⁴ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1992 Yılı Raporu, s.35

⁷⁵ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1993 Yılı Raporu, s.29

⁷⁶ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1994 Yılı Raporu, s.23

⁷⁷ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1995 Yılı Raporu, s.24

⁷⁸ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1994 Yılı Raporu, s.29

⁷⁹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.35

⁸⁰ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, EK-6

⁸¹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.36

Burada Fon giderlerini gelirlerde olduğu gibi ayrı ayrı incelemek istiyoruz. Genel olarak bakıldığı zaman kuruluşundan 1998 yılı sonuna kadar Fonun giderleri yıllar itibariyle şöyle oluşmaktadır:

YILLAR	FON GİDERLERİ(Milyon TL)
1986	30.174.-
1987	68.848.-
1988	225.692.-
1989	211.830.-
1990	531.632.-
1991	670.891.-
1992	1.643.394.-
1993	6.111.179.-
1994	17.445.984.-
1995	31.945.942.-
1996	39.421.881.-
1997	86.930.971.-
1998 ⁸²	164.397.066.-

83

Genel olarak bakınca fon gelirlerinin, kurulduğu yılı takip eden birkaç yıl dışında zaman zaman kanuni amaç dışında sık sık kullanıldığını görüyoruz.

1-Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına Yapılan Aktarmalar:

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına yapılacak kaynak aktarımının esasları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliğinin 8. Maddesinde belirtilmiştir. Bu esasları burada tekrar etmek istemiyoruz.

Vakıflara yapılan aktarmalar periyodik pay, yatırım harcamaları, sağlık harcamaları, meslek ve istihdama yönelik projeler, öğrenim yardımları ve diğer yardımlar kaleminden teşekkül etmektedir. Bu altı kalemin toplamı olarak 1986'dan günümüze kadar aktarılan miktarlara bakınca aşağıdaki gibi olduğunu görürüz:

⁸² Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, EK-6

⁸³ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.37

YILLAR	S.Y.D.V. YAPILAN AKTARMALAR(Milyon TL)
1986 ⁸⁴	30.174.-
1987	68.848.-
1988	97.976.-
1989 ⁸⁵	167.657.-
1990 ⁸⁶	425.633.-
1991 ⁸⁷	411.405.-
1992	610.948.-
1993	1.276.964.-
1994	1.393.559.-
1995 ⁸⁸	3.224.048.-
1996 ⁸⁹	7.933.501.-
1997 ⁹⁰	28.175.177.-
1998 ⁹¹	57.309.741.-

1.1-Periyodik Pay:

Fon kurulu tarafından aylık olarak il ve ilçelerde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına gönderilmesi öngörülen toplam tutarın, vakıflara dağıtımında il ve ilçelerin nüfusu ve sosyo-ekonomik gelişme endeksine göre belirlenen katsayılar baz alınarak yapılmıştır. Nitekim Fon kurulunun 27.01.1997 tarih ve 1997/1-2 sayılı kararında Sosyal Yardımlaşma ve dayanışma vakıflarına gönderilen periyodik payların hesaplanmasında esas alınan aylık genel rakamın 500 milyar lira olmasına karar verilmiştir.

1997 yılında vakıflara gönderilen periyodik pay toplamı 1996 yılına göre %160 oranında artarak 4.400.905.milyon lira olmuştur. Bu rakam yıl içinde vakıflara gönderilen tüm kaynakların %25'ini oluşturmaktadır⁹².

YILLAR	GÖNDERİLEN PERİYODİK PAY(Milyon TL)
1986 ⁹³	30.174.-
1987	63.452.-
1988	66.265.-
1989	74.659.-
1990	139.544.-

⁸⁴ (1986-1994 verileri için)Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1994 Yılı Raporu, s.25

⁸⁵ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1990 Yılı Raporu, s.38

⁸⁶ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1991 Yılı Raporu, s.41

⁸⁷ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1991 Yılı Raporu, s.41

⁸⁸ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1996 Yılı Raporu, s.31

⁸⁹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1996 Yılı Raporu, s.31

⁹⁰ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.III

⁹¹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, s.III

⁹² Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.41

⁹³ (1986-1994 verileri için)Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1994 Yılı Raporu, s.25

1991	191.803.-
1992	245.866.-
1993	355.966.-
1994	423.439.-
1995 ⁹⁴	812.249.-
1996	2.075.155.-
1997 ⁹⁵	5.400.905.-
1998 ⁹⁶	7.984.502.-

1.2-Yatırım Harcamaları:

Fon kayıtlarında yatırım harcamaları adı altında vakıflar tarafından yürütülen içme suyu projeleri, öğrenci yurdu,huzurevi ve aşevi inşaatları , bina alımları ile mahallinde başka kişi ve kuruluşlarca yaptırılan muhtelif inşaatlara katkı amacıyla gönderilen kaynaklar takip edilmektedir.

1996 yılına göre %13 oranında artış göstererek 1.316.063. milyon lira olan yatırım harcamalarının dağılımı şöyledir: 913.535.milyon lirası öğrenci yurdu inşaatları ve bina alımları, 337.904.milyon lirası huzurevi,sağlık tesisi vb. inşaatlar, 27.750.milyon lirası aşevi inşaatları ve 36.874. milyon lirası da içme suyu projelerine ilişkin harcamalardır⁹⁷. 31.12.1997 tarihi itibariyle inşaatı bitmiş ve kullanılmakta olan 282 öğrenci yurtlarının 158 tanesini Milli Eğitim Bakanlığı, 52 tanesini Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, 20 tanesini Kredi ve Yurtlar Kurumu, 15 tanesini Sağlık Bakanlığı, 15 tanesini muhtelif üniversiteler ve 22 tanesi de diğer kurumlar tarafından işletilmektedir⁹⁸. Sosyal yardımlaşma vakıfları tarafından yaptırılan ve farklı kuruluşlar tarafından işletilen 282 yurtla ilgili olarak fon kurulu kararlarında, yurtların ilgili kuruluşlara devir protokolünde vakıflara %25 kontenjan verilmesi hükmü kabul edilmiştir⁹⁹.

1997 yılında Diyarbakır ve Elazığ illerine bağlı bazı yerleşim birimlerinin içme suyuna kavuşturulması amacıyla kuyu açılması çalışmaları için para aktarılması konusunda muhtelif tarihlerde fon kurulu kararları doğrultusunda yapılmıştır. Bu amaçla toplam 208.248.milyon lira tahsis edilmiş olup 36.874.milyon lira aktarılmıştır¹⁰⁰. Bunların dışında sağlık bakanlığına bağlı hastanelere cihaz alımı, sağlık ocağı yaptırılması vb. harcamalar da yatırım harcaması olarak vakıfların kaynaklarından yapılmıştır.

⁹⁴ (1995-96 yılı verileri için) Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1996 Yılı Raporu, s.32

⁹⁵ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.

⁹⁶ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, EK-6

⁹⁷ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.41

⁹⁸ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.41-42

⁹⁹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.43

¹⁰⁰ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.45

Yıllar itibariyle Fonun kuruluşundan bugüne kadar aktarılan yatırım harcamaları şöyledir:

YILLAR	YATIRIM HARCAMALARI(Milyon TL)
1986 ¹⁰¹	-----
1987	3.587.-
1988	10.236.-
1989	12.189.-
1990	27.881.-
1991	61.841.-
1992	82.163.-
1993	292.804.-
1994	428.442.-
1995 ¹⁰²	949.269.-
1996	1.168.956.-
1997 ¹⁰³	1.316.063.-
1998 ¹⁰⁴	2.855.476.-

2-Sağlık Yardımları:

3294 sayılı kanun gereğince fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşların sağlık harcamaları fondan karşılanmaktadır.

3816 sayılı ödeme gücü olmayan vatandaşların tedavi giderlerinin yeşil kart verilerek devlet tarafından karşılanması hakkında kanunun 11/2. Maddesine göre de yeşil kart hamili kişilerin bu kanuna göre Sağlık Bakanlığınca karşılanması öngörülenlerin dışındaki sağlık hizmetleri, ücret ve bedelleri Fon kaynaklarından karşılanmaktadır. 1997 yılında Sağlık Bakanlığına 121 milyar lirası 1996 yılından kalan bakiye, 2.918.milyar lirası da 1997 yılına ilişkin olmak üzere toplam 3.039. lira ödenmiştir¹⁰⁵. Sağlık harcaması olarak vakıflara Fon kurulu kararı doğrultusunda toplam 1.045.343.milyon lira aktarılmıştır. Bu rakamın 928.432.milyon lirası ilaç ve tedavi bedeli, 75.141.milyon lirası sakat arabası bedeli, 11.632.milyon lirası işitme cihazı bedeli ve 30.138.milyon lirası da tıbbi malzeme alımı ve cihaz alımına ilişkindir¹⁰⁶.

¹⁰¹ (1986-1994 verileri için)Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.25

¹⁰² (1995-96 yılı verileri için) Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1996 Yılı Raporu, s.32

¹⁰³ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.41

¹⁰⁴ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, EK-6

¹⁰⁵ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.47

¹⁰⁶ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.48

YILLAR	SAĞLIK YARDIMLARI(Milyon TL)
1986	
1987	
1988	
1989	
1990	
1991	
1992	
1993	
1994	
1995 ¹⁰⁷	254.663.-
1996	
1997 ¹⁰⁸	1.045.343.-
1998 ¹⁰⁹	2.465.861.-

1997 yılında 131.515 kişi 1.045.343.milyon lira karşılığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla, 514.569. kişide 2.917.685.milyon lira karşılığı olarak Sağlık Bakanlığı aracılığıyla tedavi edilmiştir¹¹⁰. Yine 1997 yılı içinde çeşitli tarihlerde alınan fon kurulu kararları gereğince SSK ve BAĞ-KUR sigortalısı 7 kişinin kurumlarından emekli olabilmeleri için toplam 742. Milyon prim borçları fon tarafından karşılanmıştır¹¹¹.

3-Mesleki Eğitim ve İstihdama Yönelik Projeler:

Fonun kurulduğu 1986 yılından 1997 yılı sonuna kadar toplam 2.440 adet proje için vakıflara kullanılması için kaynak aktarılması uygun görülmüş ve toplam 4.543.882.milyon lira kaynak aktarılmıştır¹¹².

Yıllar bazında baktığımız zaman 1991 yılında 18 adet aşevi yapımı için 945 milyon lira, 5 adet huzurevi için 8.330.milyon lira, Ostim Küçük Sanayi sitesi inşaatına katkı amacıyla 2 milyar lira , gençlik lokali inşaatı için 125 milyon lira vb. projelere destek verildiğini¹¹³ , 1992 yılında 27 aşevi için 1.700.milyon lira, 133 adet halıcılık-kilimcilik projesine 9.828.milyon lira, 166 adet arıcılık projesine 19.001.milyon lira , 6 adet ipek böcekçiliği projesine 116.milyon lira , 2 adet balıkçılık projesine 254.milyon lira, 6 adet Siirt battaniyeciliği projesine 677 milyon lira, 1 adet av tüfeği imalathanesine 214. milyon lira vb. projelere parasal destek verildiğini¹¹⁴ ,1993 yılında da benzeri projelere destek vermeye devam edilmiş ve bu çerçevede 7 adet seracılık projesine 1.399 milyon lira, 1 adet araba tamir atölyesine 9milyon, 1 adet elektrikli ev aletleri tamir ve bakım kursuna 122

¹⁰⁷ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1995 Yılı Raporu, s.33

¹⁰⁸ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, EK-6

¹⁰⁹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, EK-6

¹¹⁰ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.48

¹¹¹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.49

¹¹² Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.50

¹¹³ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1991 Yılı Raporu, Ek-1, s.1

¹¹⁴ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1993 Yılı Raporu, Ek-1, s.2-3

milyon lira destek verildiğini¹¹⁵ görüyoruz. 1997 yılında 180 adet arıcılık projesi için 717.280 milyon lira, 55 adet halıcılık-kilimcilik projesi için 362.375 milyon lira ,514 adet bağcılık, meyvecilik, seracılık ve bitki yetiştiriciliği projesi için 926.897 milyon lira vb. projelere parasal yardım yapılmaya devam edilmiştir¹¹⁶.

Parasal destek verilen projelerle ilgili olarak başlangıçta Kanunun amacına uygun projelere destek verilirken zamanla amaç dışı projelere de destek verilmeye başlandığını görüyoruz. 1997 yılında Gaziantep Nurdagi'nda bir acı biber işleme tesisi projesine 1. Yıl ödemesiz, 3 yıl vade ve %10 basit faizle 55.000.000.000.TL kaynak aktarılmıştır¹¹⁷.

1986 yılından 1998 yılı sonuna kadar verilen mesleki ve istihdama yönelik projelere yönelik olarak yapılan ödemeler aşağıdaki gibidir:

YILLAR	MESL. EĞT. VE İST. YÖN. PRJ.(Milyon TL)
1986 ¹¹⁸	-----
1987	1.054.-
1988	2.393.-
1989	2.448.-
1990	3.819.-
1991	7.621.-
1992	19.751.-
1993	25.767.-
1994	27.642.-
1995 ¹¹⁹	84.030.-
1996 ¹²⁰	292.350.-
1997 ¹²¹	4.080.361.-
1998 ¹²²	8.586.119.-

4-Öğrenim Yardımları:

Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan üniversite öğrencilerine burs adı altında aylık öğrenim yardımı yapılmaktadır. 1992- 1993 Öğretim yılından itibaren verilmeye başlanan bursların sayısal dağılımı şöyledir.

1992-1993 Öğretim yılında 18.254 öğrenci, 1993-1994 Öğretim yılında 28.283 öğrenci, 1994-1995 öğretim yılında 46.265 öğrenci,1995-1996 öğretim yılında 53.012 öğrenci , 1996-1997 öğretim yılında 90.746 öğrenci ,1997-1998

¹¹⁵ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1993 Yılı Raporu, Ek-1, s.2-3

¹¹⁶ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.50

¹¹⁷ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.52

¹¹⁸ (1986-1994 verileri için)Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.25

¹¹⁹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1996 Yılı Raporu, s.32

¹²⁰ (1996 ve 1997 rakamları)Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.50

¹²¹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.50

¹²² Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, EK-6

öğretim yılında 170.000 öğrenciye burs verilmiş olup, 1998-1999 öğretim yılında da yaklaşık 200.000 öğrenciye burs verilecektir.

Bursların miktarı ise yıllara göre 1992-1993 öğretim yılında 12 ay süreyle aylık 250.000.TL, 1993-1994 öğretim yılında 12 ay süreyle 500.000.TL, 1994-1995 öğretim yılında 12 ay süreyle 750.000.TL, 1995-1996 öğretim yılında 12 ay süreli 1.000.000.TL, 1996-1997 öğretim yılında 9 ay süreli 4.000.000.TL, 1997-1998 öğretim yılında 9 ay süreli 6.000.000.TL ve 1998-1999 öğretim yılında ise yine 9 ay süreli olmak üzere 10.000.000.TL olarak belirlenmiştir. Burs miktarları özürli öğrencilere %50 daha fazla ödenmektedir. Ayrıca 1996-1997 öğretim yılından itibaren yabancı öğrencilere de fon kaynaklarından burs vermeye başlanmıştır. 1998-1999 öğretim yılından itibaren yabancı öğrencilerden sadece birinci sınıfta olanlara burs verilmesi kararlaştırılmıştır. Fon kaynaklarından bugün itibariyle yaklaşık olarak 20.000 yabancı öğrenci burs almaktadır.

Öğrenim yardımı adı altında İllerde ve İlçelerde kurulu bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına 1997 yılında 3.246.396. milyon TL ve 1998 yılında da 12.153.580. milyon TL gönderilmiştir¹²³.

YILLAR	YAPILAN ÖĞRENİM YRD.(Milyon TL.)
1986	
1987	
1988	
1989	
1990	
1991	
1992 ¹²⁴ (1992-1993 ÖĞRETİM YILI)	18.254 öğrenci için=54.762.-
1993(1993-1994 ÖĞRETİM YILI)	28.283 öğrenci için= 169.698.-
1994(1994-1995 ÖĞRETİM YILI)	46.265 öğrenci için=416.385.-
1995 ¹²⁵ (1995-1996 ÖĞRETİM YILI)	99.854 öğrenci için=577.912.-
1996(1996-1997 ÖĞRETİM YILI)	90.746 öğrenci için =3.266.856.-
1997(1997-1998 ÖĞRETİM YILI)	170.000 öğrenci için =5.608.130.-
1998(1998-1999 ÖĞRETİM YILI) ¹²⁶	12.153.580.-
TOPLAM	

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun yaklaşık 170.000. öğrenciye burs verir duruma gelmiş olması, bu alanda faaliyet gösteren sayılı kurumlar arasında gösterilmesi ve özellikle vermiş olduğu bursları karşılıksız olarak vermesi Kredi ve Yurtlar Kurumuna göre daha cazip hale gelmesine sebep olmuştur.

¹²³ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, EK-6

¹²⁴ 1992-1997 arası bilgiler Fon Sekreterliğinden alınmıştır.

¹²⁵ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1995 Yılı Raporu, s.38

¹²⁶ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, s.III

Fonun bu duruma gelmesi kuruluş amacıyla bağdaştırılabilecek bir durum değildir. Bu alanda Kredi ve Yurtlar Kurumunun da olması bu düşüncemizi güçlendirmektedir.

5-Diğer Yardımlar:

Fondan Kanun ve yönetmeliğe uygun olarak yapılan çeşitli yardımların da yıllar itibariyle dağılımı aşağıdaki gibidir

YILLAR	YAPILAN DİĞER YRDIMLAR(Milyon TL.)
1986 ¹²⁷	-----
1987	755.-
1988	19.081.-
1989	78.361.-
1990	254.389.-
1991	150.140.-
1992	263.168.-
1993	602.427.-
1994	514.035.-
1995 ¹²⁸	1.378.501.-
1996 ¹²⁹	2.113.255.-
1997 ¹³⁰	6.712.665.-
1998 ¹³¹	21.862.231.-

1986-1997 yılları arasında toplam 12.852.088.milyon liralık muhtelif yardımlar için aktarma yapılmıştır. Bu alandaki harcamalar 1990 yılında yaklaşık olarak 4 kat ve 1997 yılında da yaklaşık olarak 3.5 kat artarak en fazla artış bu yıllarda gerçekleşmiştir.

6-Diğer Fonlara Yapılan Aktarmalar:

28.5.1986 tarih ve 3291 sayılı kanunun 11/1.maddesinde yer alan hükme göre: "Çeşitli Kanun ve Karamnelere dayanılarak kurulmuş fonlar arasında aktarma yapmaya Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Başbakan yetkilidir" hükmü ile Başbakanın onayı ile diğer fonlara aktarmalar yapılmaktadır¹³².

1995 yılında Kamu Ortaklığı Fonuna 607.000 milyon TL., Afetler Fonuna 425.907 milyon TL., Tanıtma Fonuna 538.000. milyon TL, Sinema ve Müzik Sanatını Destekleme Fonuna 10.000. milyon TL, Çevre Kirliliğini Önleme Fonuna

¹²⁷ (1986-1994 verileri için)Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.25

¹²⁸ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1996 Yılı Raporu, s.32

¹²⁹ (1996 ve 1997 rakamları)Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.58

¹³⁰ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, EK-6

¹³¹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, EK-6

¹³² Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.59-60

50.000. milyon TL.,Geliştirme ve Destekleme Fonuna 850.010. milyon TL ve Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonuna 911.000. milyon TL olmak üzere toplam 3.391.917.milyon TL yardım yapılmıştır¹³³.

1998 sonuna kadar yapılan aktarmalar aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi gerçekleşmiştir.

YILLAR	YAPILAN AKTARMALAR(Milyon TL)
1986	-----
1987	-----
1988 ¹³⁴	50.500.-
1989 ¹³⁵	-----
1990 ¹³⁶	65.000.-
1991	213.800.-
1992 ¹³⁷	13.500.-
1993 ¹³⁸	695.041.-
1994	3.933.458.-
1995 ¹³⁹	3.391.917.-
1996 ¹⁴⁰	3.684.721.-
1997 ¹⁴¹	6.792.524.-
1998 ¹⁴²	5.791.617.-

7-Genel Bütçeye Yapılan Kesintiler:

Fon kaynaklarından bütçe kanununun ilgili hükümleri mucibince Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığının teklifi ve Başbakanın onayı ile Bütçeye kesinti yapılabilmektedir.

Kuruluşundan 1998 yılı sonuna kadar 194.524.375.- milyon liralık kesinti yapılmış olup yıllar itibariyle dağılımı şöyledir:

YILLAR	GEN. BÜTÇEYE YAP. KESİNT.(Milyon TL.)
1986	-----
1987	-----
1988 ¹⁴³	77.216.-

¹³³ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1995 Yılı Raporu, s.29

¹³⁴ (1988-1994 verileri için)Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.28

¹³⁵ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1990 Yılı Raporu, s.38

¹³⁶ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1991 Yılı Raporu, s.41

¹³⁷ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1992 Yılı Raporu, s.42

¹³⁸ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1993 Yılı Raporu, s.36

¹³⁹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1996 Yılı Raporu, s.39

¹⁴⁰ (1996 ve 1997 rakamları)Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.60

¹⁴¹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, EK-6

¹⁴² Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, EK-6

1989 ¹⁴⁴	44.173.-
1990 ¹⁴⁵	40.999.-
1991	15.686.-
1992 ¹⁴⁶	132.269.-
1993 ¹⁴⁷	0.-
1994	11.766.013.-
1995 ¹⁴⁸	25.048.165.-
1996	23.853.292.-
1997 ¹⁴⁹	49.045.583.-
1998 ¹⁵⁰	80.047.128.-

Daha önceki yıllarda %10 olan kesinti oranı 1991 ve 1992 yılında %20 olarak yeniden belirlenmiştir. 15.9.1993 tarihinde %75'e, 27.3.1995 tarihinde de %78'e yükseltilmiştir. 19.7.1996 tarihinden itibaren gerekli onay bulunmaksızın %40 olarak uygulanmakta iken Başbakanlığın onayı ile 19.7.1996 tarihinden geçerli olmak üzere %40 oranında ve 1998 yılı başından itibaren de %30 oranında uygulanması kabul edilmiştir¹⁵¹.

8-Sağlık Bakanlığına Yapılan Aktarmalar:

3813 sayılı yeşil kartla ilgili kanunu 11/2.maddesine göre "bu kanuna göre yeşil kart alacak durumda olmayanların ödeme gücünü aşan sağlık hizmetleri ile bu kanun kapsamında olmayan sağlık hizmetlerinin ücret ve bedellerinin karşılanmasında 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun hükümleri uygulanmaya devam edilir"¹⁵² hükmü gereğince yeşil kart uygulaması kapsamına girmeyen sağlık masrafları fon kaynaklarından karşılanmaktadır.

1992Yılından 1995 yılının sonuna kadar Sağlık Bakanlığına 602 milyarı avans şeklinde, 352 954 milyon lirası 1994 yılı, 281 812 milyon lirası 1995 yılına ait olmak üzere toplam 1.236. 766.TL. aktarılmıştır¹⁵³. Sağlık Bakanlığı verilerine göre , fonlardan yapılan sağlık harcamaları 1993 yılında 1.440.000.milyon lira,

¹⁴³ (1988-1994 verileri için)Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.30

¹⁴⁴ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1990 Yılı Raporu, s.38

¹⁴⁵ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1991 Yılı Raporu, s.41

¹⁴⁶ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1993 Yılı Raporu, s.36

¹⁴⁷ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1993 Yılı Raporu, s.36

¹⁴⁸(1995 ve 1996 verileri için) Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1996 Yılı Raporu, s.40

¹⁴⁹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.61

¹⁵⁰ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, EK-6

¹⁵¹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.61

¹⁵² Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.62

¹⁵³Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1995 Yılı Raporu, s.32

1995 yılında 5.419.133.milyon ve 1996 yılında da 9.710.532.milyon lira olmuştur¹⁵⁴.

1986-1991 arası verilere ulaşamadık. 1992 ve sonrası yapılan aktarmalar aşağıdaki gibidir.:

YILLAR	SAĞ. BAKANLIĞ. YAP. AKTARMALAR(Milyon TL.)
1986	
1987	
1988	
1989	
1990	
1991	
1992 ¹⁵⁵	250.000.-
1993	800.000.-
1994 ¹⁵⁶	352.954.-
1995 ¹⁵⁷	281.812.-
1996	1.007.617.-
1997 ¹⁵⁸	2.917.685.-
1998 ¹⁵⁹	9.095.000.-

Fon ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından sağlık ocağı,hastane cihaz ve teçhizatlarının karşılanmasına rağmen, tedavi kurumlarının özellikle devlet hastanelerinin bağlı olduğu Sağlık bakanlığının yeşil kartlıların masrafları için fona rücu etmesini anlamak kolay değildir.

V-KURULUŞUNDAN BUGÜNE FONUN PERSONEL POLİTİKASI

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Başbakanlığa bağlı fon sekreterliği illerde Valilikler, ilçelerde ise Kaymakamlıklar tarafından yürütülmektedir. Yaptığı işler ve bütçesi açısından bakınca birçok bakanlıktan daha hareketli ve icracı olan fon sekreterliğinin kendi personeli yoktur. Başbakanlık, Sayıştay, Hazine, Kamu Bankaları vb. kamu kuruluşlarından görevlendirme usulüyle gelen personel tarafından fonun işleri yürütülmeye çalışılmaktadır.

Sosyo-ekonomik realiteler, fonu her geçen gün ülkemiz açısından daha önemli hale getirmektedir. Ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik durum,

¹⁵⁴ T.C. Sağlık Bakanlığı,s.40

¹⁵⁵ T.C. Sağlık Bakanlığı,Türkiye Sağlık Harcamaları ve Finansmanı 1992-1996(Haz. Mehmet Tokat ve ekibi),Ankara,Tarihsiz,s.40

¹⁵⁶ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1995 Yılı Raporu, s.43

¹⁵⁷ (1995 ve 1996 verileri için) Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1996 Yılı Raporu, s.31

¹⁵⁸ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1997 Yılı Raporu, s.64

¹⁵⁹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, EK-6

çalışanların ve emeklilerin her geçen gün yaşam şartlarının ağırlaşması bu yöndeki ihtiyacı arttırmaktadır.

Bu ve benzeri koşullar fonun daha fazla nitelikli elamana ihtiyacı olduğunu göstermektedir. Yıllar itibariyle fonun personel durumuna baktığımız zaman personel sayısının yüze ulaşmadığını ve rakamın büyük çoğunluğunu da diğer kurumların elamanlarının oluşturduğunu görüyoruz.

Fon alacaklarının zamanında belirlenip tahsili, kuruluşlarla yıl sonu mutabakatlarının yapılması, tahsil edilemeyen alacakların bir takvime bağlanarak tahsil edilmesi, ödeme yapmayan kuruluşlar hakkında 6183 Amme Alacaklarının Tahsili Hakkında Kanun hükümlerinin işletilmesi, Fon harcamalarına ilişkin olarak burs taleplerinin zamanında değerlendirilmesi ve düzenli olarak ödeme yapılabilmesi , Sosyal Yardımlaşma Vakıflarının periyodik paylarının düzenli takip edilmesi , istihdama yönelik çeşitli projeler ve sağlık harcamalarına ilişkin harcamalar için ciddi bir personel organizasyonuna gidilmesi gerekmektedir¹⁶⁰.

Yapılması zaruri olan personel organizasyonu ile birlikte Fon Sekreteryanının da yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Yıllar itibariyle bakınca fon sekreterliğinde 1986, 1987 ve 1988 yıllarında ne kadar çalışan olduğunu tespit edemedik. 1989 ve sonrası fon sekreterliğine bağlı olarak çalışan personelin 1998 yılı sonu itibariyle bağlı olduğu kuruma göre sayısal dağılımı şöyledir :

¹⁶⁰ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, s.9

YIL	Başbakanlık Personeli	Diğer Kurumlar	TOPLAM
1986			
1987			
1988			
1989 ¹⁶¹	7	10	17
1990 ¹⁶²	12	10	22
1991 ¹⁶³	19	16	35
1992 ¹⁶⁴	15	19	34
1993 ¹⁶⁵			
1994 ¹⁶⁶	11	22	33
1995 ¹⁶⁷	10	29	39
1996 ¹⁶⁸	20	43	63
1997 ¹⁶⁹	18	40	58
1998 ¹⁷⁰	21	43	64

Tabloda da görüldüğü gibi 1995 yılına ilişkin veriler temin edilememiştir.

SONUÇ

Fakru zaruret içinde bulunan ve biraz yardım edildiği zaman içinde bulunduğu zaruret halinden kurtulacak olan ya da daha kötü durumlara düşmeyecek olan kişilerle ,her ne şekilde olursa olsun dışardan ülkemize gelen insanlarımızı içinde buldukları kötü durumdan kurtarmak amacıyla Başbakanlığa bağlı , T.C. Merkez Bankası nezdinde açılan bir hesap şeklinde oluşturulan fonun zaman içinde hızla genişleyen ve birçok faaliyetinde kuruluş amacının dışına çıkan faaliyetlerde bulunduğunu kabul etmek gerekir. Fonun amacı dışında kullanılmasına en iyi örneği bütçeye yapılan kesintiler oluşturmaktadır.

Öyle ki zamanla bu amaçla yapılan kesinti oranı % 90'ları bulmuştur*. Aşağıdaki tabloda kurulduğu yıl olan 1986 yılından 1998 yılı sonuna kadar

¹⁶¹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu ,1989 Yılı Raporu, s.

¹⁶² Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu ,1990 Yılı Raporu,s.4

¹⁶³ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu ,1991 Yılı Raporu,s.6

¹⁶⁴ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu ,1992 Yılı Raporu,s.7

¹⁶⁵ 1993 Yılına ilişkin herhangi bir rakamsal ifadeye B.Y.D.K. Raporlarında yer verilmemiştir.

¹⁶⁶ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu 1994 Yılı Raporu,s.7

¹⁶⁷ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu 1995 Yılı Raporu,s.9

¹⁶⁸ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu 1996 Yılı Raporu,s.13

¹⁶⁹ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu 1997 Yılı Raporu,s.17

¹⁷⁰ Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, 1998 Yılı Raporu, s.9

* Fon kaynaklarının büyük bir kısmının Hazineye aktarılması 54. Hükümet zamanında hükümet krizine neden olmuştur. Kesintinin yapılmaması talebiyle dönemin Başbakanının ilgili Bakana iki defa talimat yazmış olmasına rağmen bu talimat ilgili bakan tarafından yerine getirilmemiştir. Söz konusu Bakana neden böyle yaptığını sorunca bize bu vb. fonların gereksiz olduğunu düşündüğünü söylemiştir.

gelirlerin ne kadarının fon sekreterliği tarafından kullanıldığını ve ne kadarının da bütçeye aktarıldığını görmemiz mümkündür.

HARCAMA(Milyon TL) BÜTÇ.AKTR.(Milyon TL)

YILLAR	GELİRLER	%	MİKTAR	MİKTAR	%
1986	78.442.-	38.4	30.174.-	48.460.-	61.6
1987	165.537.-	41.6	68.848.-	96.689.-	58.4
1988	196.957.-	49.7	97.976.-	98.981.-	50.3
1989	462.081.-	36.3	167.657.-	294.424.-	63.7
1990	828.081.-	51.4	425.633.-	402.448.-	48.6
1991	1.222.144.-	33.7	411.405.-	810.739.-	66.3
1992	2.284.423.-	26.7	610.948.-	1.673.475.-	73.3
1993	9.516.556.-	13.4	1.276.964.-	8.239.592.-	86.6
1994	15.885.836.-	8.8	1.393.559.-	14.492.277.-	91.2
1995	32.620.490.-	9.9	3.224.48.-	29.396.442.-	90.1
1996	43.131.973.-	18.4	7.933.501.-	35.198.472.-	81.6
1997	125.750.00.-	50.4	37.500.130.-	28.982.688.-	43.6
1998 ¹⁷¹	235.653.761.-	69.7	164.397.066.-	80.047.128.-	33.9

172

Fon hesabından bütçeye yapılan kesintilerle ilgili olarak 116 milletvekilinin Anayasa mahkemesine gitmesi üzerine, yüksek mahkeme 17.7.1996 tarih ve 1996/23 sayılı Yürürlüğü Durdurma (1996/5-1) kararı vermiştir**. Bu karara rağmen Bütçeye yapılan kesintilerin oranı 1998 yılı dışında %40'ların altına düşmemiştir.

Fon kaynaklarından yapılan yüksek oranlardaki kesintilere rağmen fonun yıllar itibariyle gelir ve gider durumunun aşağıdaki gibi teşekkül ettiğini görüyoruz:

YILLAR	FON GELİRLERİ(Milyon TL)	FON GİDERLERİ(Milyon TL)
1986	78.642.-	30.174.-
1987	165.537.-	68.848.-
1988	196.957.-	225.692.-
1989	462.102.-	211.830.-
1990	828.081.-	531.632.-
1991	1.222.144.-	670.891.-
1992	2.284.423.-	1.643.394.-
1993	9.516.556.-	6.111.179.-
1994	15.885.836.-	17.445.984.-

¹⁷¹ 1998 yılı rakamları Rapordaki verilerden hareketle tarafımızdan hesaplanmıştır.

¹⁷² AYTEKİN, T., "Sosyal Yardım Kavramı ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu", T.C., Devlet Bakanlığı, III: Aile Şurası Tebliği, Ankara-1998, s. 118

**Anayasa Mahkemesi genelde hukuk orijinli üyelere oluşmaktadır. 1998 yılı itibariyle bizim tespit edebildiğimiz sadece ekonomi orijinli sadece bir üye vardır. Bu durum da ekonomik ve sosyal içerikli kararların alınmasını güçleştirmektedir. Bu yönde karar alınsa bile kararın gerekçesinin yazılması vb. çalışmalar daha çok zaman almaktadır.

1995	32.620.490.-	31.945.942.-
1996	43.131.973.-	39.421.881.-
1997	125.489.630.-	86.930.971.-
1998	235.653.761.-	164.397.066.-

Anayasa Mahkemesinin yapısal olarak üye dağılımına baktığımız zaman, üyeler arasında sosyal bilimcilerin yeterince fazla olmaması, hem gerekçeli kararların gerekçelerinin yazılmasını geciktirmekte, hem de karar almada sosyo-ekonomik olarak yeterince tartışılmalı gereken karar zamanında alınmamaktadır.

Yıllık gelirleri toplamı trilyonlu rakamlarla ifade edilen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun hiç zaman kaybedilmeden gerekli nitelikli personelle takviye edilmelidir.

Fon kaynaklarının zamanında tahsili ve özellikle kamu kaynaklarından olan alacakların tahsilinde gerekli işlemler –yasal takibat da dahil- zamanında yapılmalı ve gerekirse yasal müeyyideler çalıştırılmalıdır. Bu kapsamda bakiye alacaklar yasal cezalarıyla birlikte tahsil edilmelidir.

1998 yılı itibarıyla 250 trilyona yaklaşım bütçesiyle Fonun daha rasyonel kullanılması halinde ülkemiz insanı için bir umut olacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü Dünya Bankası verilerine göre ülkemizde yaklaşık 15 milyon insan açlık sınırında yaşamını sürdürmektedir. Ülkemizde asgari ücret net 72 milyon, dört kişilik bir ailenin aylık minimum harcaması ise yaklaşık 325 milyondur. Aradaki fark 253 milyondur. Sokaklarda görmeye alıştığımız dilencilerin varlığı da bize içinde bulunduğumuz olumsuz koşulları hatırlatmaktadır.

Ekonomik durumu kötü insanlara yardım amacıyla oluşturulan fonun amacı ve kapsamı doğrultusunda işletilmesi ve zamanın gerektirdiği değişiklikler ve yeniliklerin gün geçirilmeden yapılması, başta insanımız ve ekonomimiz açısından pozitif gelişmelere kaynak olacak ve bu yöndeki çalışmalarını katalizör etkisi yaparak güçlendirerek arttıracaktır.

KAYNAKLAR

- AYTEKİN, T., "Sosyal Yardım Kavramı ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu", T.C., Devlet Bakanlığı, III: Aile Şurası Tebliğleri, Ankara-1998.
- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu **1989 Yılı Raporu**, ANKARA-1990.
- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu **1990 Yılı Raporu**, ANKARA-1991.
- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu **1991 Yılı Raporu**, ANKARA-1992.

- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu , Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu **1992 Yılı Raporu** , ANKARA-1993.
- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu , Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu **1993 Yılı Raporu** , ANKARA-1994.
- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu , Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu **1994 Yılı Raporu** , ANKARA-1995.
- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu , Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu **1995 Yılı Raporu** , ANKARA-1996.
- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu , Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu **1996 Yılı Raporu** , ANKARA-1997.
- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu , Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu **1997 Yılı Raporu** , ANKARA-1998.
- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu , Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu **1998 Yılı Raporu** , ANKARA-1999.
- KORAY/TOPÇUOĞLU,M./A.**,Sosyal Politika,Ezgi Kitabevi Yay.,Bursa-1995.
- ÖZBUDUN,Ergun** ,Türk Anayasa Hukuku ,Yetkin Yay.,Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Ankara-1998
- ÖZER,A.**, Gerekçeli ve 1961 Anayasası İle Mukayeseli 1982 Anayasası, Kamu-İş Yay., Ankara-1996.
- SOYSAL,M.**, 100 Soruda Anayasanın Anlamı, Gerçek Yay., Ankara-1987.
- T.C. Sağlık Bakanlığı**,Türkiye Sağlık Harcamaları ve Finansmanı 1992-1996(Haz. Mehmet Tokat ve ekibi),Ankara,Tarihsiz.